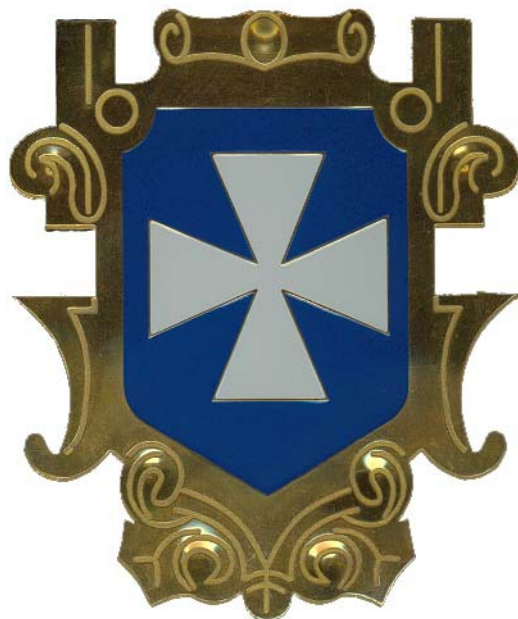

PREZYDENT MIASTA RZESZOWA

**PROGRAM REWITALIZACJI
OBSZARÓW MIEJSKICH
W RZESZOWIE**

Rzeszów, 2004 r.

SPIS TREŚCI:

I. CHARAKTERYSTYKA MIASTA RZESZOWA	3
1.1. PRZESTRZEŃ GOSPODARCZO-SPOŁECZNA MIASTA.....	3
1.2. SYSTEMY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I GOSPODARKI KOMUNALNEJ.....	20
1.3. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA MIASTA RZESZOWA I JEGO OTOCZENIA	34
II NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO- SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA I REGIONU	45
III ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI	46
IV. PLANOWANE DZIAŁANIA W LATACH 2004 – 2006 NA OBSZARACH REWITALIZOWANYCH.....	66
V. PLAN FINANSOWY REALIZACJI REWITALIZACJI NA LATA 2004 – 2006	73
VI. SYSTEM WDRAŻANIA PROGRAMU	73
VII. SYSTEM OKRESOWEJ AKTUALIZACJI PROGRAMU	73
VIII. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ.....	74

I. CHARAKTERYSTYKA MIASTA RZESZOWA

Mieszkańcy

- Liczba mieszkańców – ok. 160 tys.

Powierzchnia i jej zagospodarowanie

- Powierzchnia miasta Rzeszowa – 53,70 km², w tym:
 - użytki rolne: 2197 (ha) – 21,97 km²,
 - tereny zurbanizowane: 2873 (ha) – 28,73 km²,
 - tereny leśne: 46 (ha) – 0,46 km²,
 - nieużytki: 13 (ha) – 0,13 km²,
 - grunty pod wodami: 170 (ha) – 1,7 km²,
 - tereny różne: 77 (ha) – 0,77 km².

1.1. Przestrzeń gospodarczo-społeczna miasta

Miasto Rzeszów od 1945 roku pełni funkcję miasta wojewódzkiego.

Obok funkcji administracyjnych miasta wojewódzkiego, Rzeszów jest obecnie:

- ośrodkiem usług o znaczeniu wojewódzkim i regionalnym, w szczególności w zakresie szkolnictwa oraz w zakresie nauki jako ośrodek stanowiący uzupełnienie obecnej sieci ośrodków krajowych,
- krajowym ośrodkiem rozwoju przemysłu elektromaszynowego, rolno-spożywczego i farmaceutycznego,
- ważnym węzłem krajowej komunikacji kolejowej, drogowej i lotniczej krajowej i międzynarodowej,
- ośrodkiem leczenia o zasięgu regionalnym,
- ośrodkiem sądownictwa o zasięgu regionalnym,
- ośrodkiem kultury o zasięgu ponadregionalnym,
- centrum i ośrodkiem religijnym wraz ze szkolnictwem wyższym,
- ośrodkiem centrów i instytucji okołobiznesowych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.

W odniesieniu do województwa podkarpackiego na Rzeszów przypada:

- 0,3% powierzchni,
- 7,6% ludności ogółem,
- 7,9% kobiet,
- 18,0% pracujących,
- 23,7% pracujących w sektorze usług rynkowych,
- 9,0% mieszkań w zasobach zamieszkałych,
- 15,8% mieszkań oddanych do użytku,

- 20,5% miejsc noclegowych w hotelach.

W europejskiej klasyfikacji miast Rzeszów zaliczony został do miast o znaczeniu międzynarodowym. W Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju określony został jako krajowy ośrodek równoważenia rozwoju, koncentrujący przedsięwzięcia rozwojowe w skali ponadregionalnej.

Od 1951 r. roku prawie czterokrotnie wzrosła liczba mieszkańców, obecnie Rzeszów liczy ponad 160 tys. osób.

Równocześnie przyrostowi ludności towarzyszył rozwój terytorialny miasta, wynosząc aktualnie 53,7 km², z przebudową centrum, powstaniem dużych osiedli mieszkaniowych i zakładów przemysłowych.

Prawie 20% ludności zamieszkuje rejon stanowiący dzielnicę śródmiejską posiadającą starą i nową zabudowę mieszkalną z licznymi usługami.

Drugi rejon, tj. dzielnice domów jednorodzinnych, jest zamieszkały przez około 17% ludności.

Pozostałych 63% mieszkańców zamieszkuje rejony o wysokiej intensywności zabudowy, tj. osiedla mieszkaniowe wielorodzinne powstałe na przestrzeni ostatnich 40 lat.

1.1.1. Stan i struktura ludności

W latach 1990-2003 ludność miasta Rzeszowa zwiększyła się o ponad 5000 osób, tj. o 5,65%. Ostatnie lata charakteryzowały się spadkiem dynamiki wzrostu ludności. Roczny przyrost ludności zmniejszyła się z 0,21% w 1995 r. do 0,11% w 2000 r. i w roku 2002 osiągnął saldo ujemne – 2,1%.

Tabela 1. Powierzchnia i ludność miasta Rzeszowa w latach 1990-2003.

Lata	Pow. w km ²	Ludność						Kobiety na 100 mężczyzn
		Ogółem	mężczyźni		kobiety		na 1 km ²	
			osób	%	osób	%		
1990	53,7	153 809	72 809	47,57	80 232	52,43	2850	110,0
1994	53,7	159 943	75 580	47,25	84 363	52,75	2978	112,0
1995	53,7	160 271	75 589	47,16	84 682	52,84	2985	112,0
1999	53,7	162 323	76 419	47,08	85 904	52,92	3023	112,4
2000	53,7	162 501	76 400	47,02	86 101	52,98	3026	113,0
2002	53,7	160 400	75 800	47,15	84 600	52,85	2987	113,0
2003	53,7	159 088	75 160	47,64	83 928	52,75	2963	112,6

Źródło: wg Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań.

Stosunkowo wysoka jak na warunki polskie jest gęstość zaludnienia wynosząca 2963 osób na 1 km² (w Warszawie 3258 osób, w Białymstoku 3181 osób, w Łodzi 2694 osoby).

Przy wzroście w latach 1990-2003 ogólnej liczby ludności nastąpił spadek populacji w wieku przedprodukcyjnym i wzrost w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Tabela 2. Struktura ekonomiczna ludności w Rzeszowie w latach 1990-2003.

Lata	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny		Wskaźnik obciążenia
	osób	%	osób	%	osób	%	
1990	47 197	30,8	91 735	60,0	14 109	9,2	66,83
1995	44 484	27,7	98 306	61,3	17 481	10,9	63,00
1999	38 905	23,9	103 320	63,6	20 098	12,4	57,11
2000	37 206	22,9	104 554	64,3	20 741	12,8	55,42
2002	34 200	21,2	105 000	65,5	21 200	12,3	54,10
2003	31 369	19,7	105 933	66,5	21 786	13,7	50,17

Źródło: Miasta Wojewódzkie – Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2003.

W latach 1995-2003 populacja w wieku produkcyjnym wzrosła o 5%, natomiast populacja w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 8,0%.

Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym) w analizowanym okresie obniżył się z 66,83% do 50,17%.

W miastach wojewódzkich wskaźnik ten kształtuje się następująco: Warszawa – 58,5; Poznań – 55,5; Zielona Góra – 52,5; Opole – 51,0.

Bezpośrednią przyczyną wolnego tempa rozwoju ludności Rzeszowa w latach 90 był spadek przyrostu naturalnego.

W Rzeszowie w 2002 r. przyrost naturalny na 1000 ludności wyniósł 1‰ i ma tendencję malejącą.

Od 1999 r. notuje się w Rzeszowie ujemne saldo migracji. Ujemne saldo migracji zaznacza się jednak w wielu miastach kraju.

Tabela 3. Prognoza ludności miasta Rzeszowa do 2020 r.

Wyszczególnienie	W latach					
	2003	2004	2005	2010	2015	2020
	w liczbach bezwzględnych					
Ogółem	163 555	163 979	164 433	168 361	172 911	176 369
0–2	4 372	4 478	4 592	5 923	6 097	5 418
3–6	5 670	5 680	5 692	6 604	8 220	8 000
7–12	10 225	9 649	9 178	8 595	9 905	12 040
13–15	6 715	6 386	6 113	4 510	4 390	5 123
16–18	8 456	7 876	7 325	5 601	4 591	4 829
19–24	22 742	22 783	22 686	18 946	15 564	13 910
0–17	32 472	31 264	30 300	29 233	31 689	33 857
18–59/64	109 519	110 724	111 606	113 247	109 817	105 348
60/65 i więcej	21 564	21 994	22 527	25 881	31 405	37 164
	w %					
0–17	19,85	19,07	18,43	17,36	18,33	19,20
18–59/64	66,97	67,52	67,87	67,27	63,51	59,73
60/65 i więcej	13,18	13,41	14,00	15,37	18,16	21,07

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Departament Badań Demograficznych.

1.1.2. Mieszkalnictwo

W 2003 r. w Rzeszowie było ogółem około 53,6 tys. mieszkań. Ponad 90% stanowią mieszkania wybudowane po 1945 r. W mieszkaniach z lat 60 XX wieku, których jest ponad 9000, dominują mieszkania trzyizbowe. Z lat siedemdziesiątych pochodzi prawie 11 000 mieszkań, w tym około 5000 to mieszkania czteroizbowe. Najwięcej mieszkań, to jest prawie 13 000 wybudowano w latach 1979-1988.

Stan wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje jest relatywnie wysoki. Około 94% mieszkań posiada wodociągi, 92% – kanalizację, 96% – gaz sieciowy, a 79% – ciepło zdalaczynne.

Najlepiej w media wyposażone są zasoby spółdzielcze, natomiast naj słabiej wyposażone są mieszkania znajdujące się w domach jednorodzinnych w osiedlach peryferyjnych, takich jak: Biała, Drabnianka-Zagrody, Pobitno-Północ, Przybyszówka, Staromieście, Staroniwa, Wilkowyja, Zalesie, Zimowit.

Tabela 4. Zasoby mieszkaniowe zamieszkałe w Rzeszowie w latach: 1990, 1995, 2000, 2002 i 2003.

Rok	Mieszkania	Izby	Pow. użytkowa mieszkań w tys. m ²	Ludność w mieszk. (dane szacunkowe)	Przeciętna			
					liczba osób		pow. użytkowa w m ²	
					na 1 mieszkanie	na 1 izbę	na 1 mieszkanie	na 1 izbę
1990	44 998	150 975	2428,0	144 300	3,21	0,96	54,0	16,8
1995	49 129	167 402	2732,8	150 991	3,07	0,90	55,6	18,1
2000	51 042	173 800	2867,1	—	3,00	0,88	56,9	19,0
2002	50 400	179 100	3026,9	—	3,07	0,86	60,6	19,7
2003	53 551	191 560	3279,1	—	2,97	0,83	61,2	17,1

Źródło: WUS Roczniki Statystyczne województwa podkarpackiego.

Dla porównania, w miastach polskich w 2000 r. przeciętna liczba osób na mieszkanie wynosiła 2,92, a przeciętna liczba osób na izbę 0,87, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania 56,2 m², natomiast powierzchnia użytkowa mieszkania kształtowała się na poziomie 19,3 m² na osobę.

1.1.3. Gospodarka (przemysł i usługi)

Rzeszów jest największym ośrodkiem gospodarczym w regionie południowo-wschodniej Polski.

Według stanu na koniec grudnia 2003 r. liczba pracujących (bez rolnictwa indywidualnego i zakładów osób fizycznych zatrudniających do 9 osób) wyniosła:

- ogółem – 67 246 osób, w tym w sektorze prywatnym 47,2%.

Wśród miast wojewódzkich wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców w Rzeszowie jest jednym z największych, dorównując Warszawie i Katowicom. Przyjmując całkowite zatrudnienie w gospodarce Rzeszowa z końca 1988

roku za wyjściowe, które wynosiło 91 612 osób, do końca 2002 roku uległo ono zmniejszeniu o ponad 26%.

Spadek zatrudnienia wystąpił zarówno w przemyśle i rolnictwie, jak i w usługach.

Na rynku pracy poziom bezrobocia w 2003 r. utrzymywał się na średnim poziomie dla miast wojewódzkich 9,6% (październik 2003 r. – 9,4%).

W ostatnich kilku latach obserwuje się wzrost zatrudnienia w sektorze prywatnym. Wzrost zatrudnienia w usługach oraz odpowiadające mu zwiększenie się udziału tej sfery działalności w generowaniu produktu krajowego brutto (PKB) jest trwałą tendencją przekształceń w strukturze gospodarczej Rzeszowa.

W warunkach zagrożenia zdrowia na stanowiskach pracy pracują 2022 osoby (licząc tylko zakłady zatrudniające powyżej 10 osób), co stanowi na 1000 zatrudnionych wskaźnik 31,6.

Podmioty gospodarcze

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON – stan na 31.12.2003 r.:

ogółem	18 864
– sektor publiczny	537
– sektor prywatny	18 327

Mimo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych, ok. 119/1000 ludności, wskaźnik ten jest jednak znacznie niższy niż w innych miastach, dla przykładu w Warszawie wynosi 140/1000 do 158/1000.

Przemysł i usługi

Zapoczątkowany w okresie II Rzeczypospolitej proces uprzemysłowienia miasta w okresie powojennym uległ zintensyfikowaniu.

Najbardziej znaczącą firmą rzeszowskiego przemysłu jest „WSK-PZL Rzeszów” S.A., która ma również istotny udział w rozwoju miasta. „WSK-PZL Rzeszów” S.A. jest jednym z największych producentów polskiego przemysłu lotniczego. Powstała w latach 1937–38 jako Państwowe Zakłady Lotnicze. Produkuje silniki i przekładnie do napędów lotniczych (do samolotów i śmigłowców) oraz asortyment turbosprężarek, zwłaszcza dla przemysłu okrętowego.

Wysoką renomę posiada „Zelmer” produkujący wyroby elektromechaniczne sprzętu gospodarstwa domowego, będąc uznanym eksporterem. Dużą grupę stanowią zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego:

- Firma „Alima-Gerber” S.A. to pierwsze w Rzeszowie duże przedsiębiorstwo sprywatyzowane w trybie sprzedaży zagranicznemu inwestorowi produkujące szeroki asortyment artykułów spożywczych i odżywek dla dzieci na rynek krajowy i światowy,
- Przedsiębiorstwo Produkcji Lodów „KORAL”,
- Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego PZZ S.A. z wytwórnią makaronów,
- COMP Rzeszów.

W przemyśle farmaceutycznym wiodącą jest firma ICN Polfa.

Wśród licznych przedsiębiorstw budowlanych skoncentrowanych na terenie miasta ostatnie lata przyniosły szereg zmian własnościowych lub postępowania likwidacyjno-upadłościowe.

W strukturze podmiotów funkcjonujących w mieście widać wyraźnie szybsze tempo wzrostu jednostek działających w usługach. W 2003 r. było 2,7 tys. sklepów.

Wyraźne ożywienie wniosły do miasta hipermarkety powstałe w centrum i przy obwodnicy południowej (Leclerc, Tesco), przyciągające „na zakupy” również mieszkańców spoza Rzeszowa. Obok coraz bogatszej sieci usług dla ludności i rolnictwa powstały liczne firmy komputerowe prowadzące, oprócz sprzedaży sprzętu i oprogramowania, własne oprogramowanie użytkowe i instalację sieci.

Miasto posiada centrum targowe, w którym organizowane są imprezy wystawiennicze, przyciągające do miasta handlowców z innych rejonów Polski oraz z zagranicy (Ukrainy, Słowacji, Węgier i Włoch). W centrum targowym odbywa się również prezentacja potencjału gospodarczego firm z terenu Rzeszowa i regionu.

1.1.4. Szkolnictwo, oświata i wychowanie

Zmiany zachodzące w oświacie i wychowaniu wynikają zarówno z procesów demograficznych jak i przeobrażeń ustrojowych. Do najważniejszych z nich należą: decentralizacja szkolnictwa podstawowego, rozwój szkół niepublicznych, zmiany strukturalne w szkolnictwie ponadpodstawowym, wzrost aspiracji edukacyjnych młodzieży i związane z tym upowszechnienie edukacji na poziomie średnim, otwierającym drogę na wyższe uczelnie.

W szkolnictwie podstawowym i ponadpodstawowym w ostatnich latach zaznaczają się wyraźnie dwie tendencje:

- spadku liczby uczniów w szkołach podstawowych,
- zwiększania się liczby uczniów w liceach ogólnokształcących, czemu towarzyszy spadek w średnich szkołach technicznych i zawodowych zasadniczych.

Tabela 5. Charakterystyka szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego publicznego

Wyszczególnienie	2003/2004
– przedszkola	36
liczba uczniów	4 085
szkoły podstawowe	31
liczba uczniów	10 361
gimnazja	15
liczba uczniów	6 795
licea ogólnokształcące dla młodzieży	16
liczba uczniów	7 853
szkoły średnie techniczne, licea profilowane	38
liczba uczniów	9 483
zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży	7
liczba uczniów	983
szkoły policealne	30
liczba uczniów	3 732

Wyszczególnienie	2003/2004
szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe	7
liczba uczniów	778

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Na terenie miasta działają placówki szkolnictwa ponadpodstawowego dla dorosłych i szkolnictwa specjalnego np. Szkoła Specjalna przy ul. Lubelskiej.

Szkolnictwo wyższe

Rangę ośrodka akademickiego otworzyło Rzeszowowi powołanie w 1952 roku Wyższej Szkoły Inżynierskiej, która zyskując następnie status Politechniki Rzeszowskiej, stała się najstarszą uczelnią miasta.

Z dniem 1 września 2001 r. z 2 działających filii: Akademii Rolniczej, Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej, powołany został Uniwersytet Rzeszowski.

Obecnie na terenie miasta działają:

- Uniwersytet Rzeszowski – 22 410 studentów w tym 12 354 studentów studiów dziennych w 2003 r.,
- Politechnika Rzeszowska – 13 306 studentów w tym 9 129 studentów dziennych,
- Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania – 5929 studentów, w tym 793 studentów dziennych
- Wyższa Szkoła Zarządzania – 7 937 studentów, w tym 2 098 studentów dziennych
- Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania – Wydział Zamiejscowy w Rzeszowie – 1 565 studentów, w tym 348 studentów dziennych
- Wyższe Seminarium Duchowne,
- Wyższa Szkoła Inżynierii Rolniczej i Zarządzania w Ropczycach, punkt w Miłocinie,

oraz Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Tyczynie – 1269 studentów studentów, w tym 112 studiów dziennych.

Liczba studentów na przestrzeni lat 1992-2003 wzrosła dziesięciokrotnie do ponad 52 tys. studentów, plasując Rzeszów na 10 miejscu wśród ośrodków akademickich w kraju. Na studiach dziennych w szkołach wyższych studiowało 47% ogólnej liczby słuchaczy.

1.1.5. Ochrona zdrowia

Na terenie Rzeszowa zgrupowana jest większość zakładów opieki zdrowotnej województwa podkarpackiego.

Według danych za 2003 r., cywilną służbę zdrowia charakteryzowały następujące liczby:

Tabela 6. Charakterystyka służby zdrowia.

Wyszczególnienie	2003 rok
Szpitala	5
Liczba łóżek szpitalnych	1 827
Przychodnie	97
Apteki	73
Stacjonarne zakłady pomocy społecznej	5

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie

1.1.6. Turystyka, rekreacja, sport, kultura

TURYSTYKA

Rzeszów jest ośrodkiem o rozwijającej się funkcji turystycznej. Jest ośrodkiem turystyki krajoznawczej, ale również ośrodkiem turystyki sentymentalnej, „kulturalnej” oraz turystyki biznesowej. Na rozwój funkcji turystycznej Rzeszowa wpływają walory turystyczne miasta, a także okolic, jak również rozwijające się zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne. Istotna dla rozwoju turystyki jest także rola Rzeszowa jako węzła komunikacyjnego.

Walory turystyczne

Rzeszów, będąc przez około pięć stuleci prywatnym miastem rezydencjonalnym, w którym decyzje urbanistyczne i architektoniczne podejmowali kolejni właściciele, a także będąc miastem, w którym rozwój układu przestrzennego determinowany był w dużym stopniu czynnikami fizjograficznymi - wykształcił ciekawą i urozmaiconą przestrzeń turystyczną.

Walory kulturowe:

- zabytkowy układ urbanistyczny, kształtowany przez fizjografię terenu i koncepcje urbanistyczne oraz poprzez decyzje kolejnych właścicieli Rzeszowa - m.in. średniowieczny układ urbanistyczny Starego Miasta i renesansowy układ dawnego Nowego Miasta,
- interesujące budowle sakralne: kościół Bernardynów z b. atrakcyjnym wnętrzem z barokową polichromią, renesansowym ołtarzem i sanktuarium MB Rzeszowskiej z figurą otoczoną kultem; dawny Konwent Pijarów z kościołem posiadającym dekoracje stiukowe słynnego włoskiego mistrza Falconiego, wraz z zabudowaniami klasztorными i kolegium; kościół Farny z gotyckim prezbiterium; kościół poreformacki z dawnym ogrodem przyklasztornym (ob. Ogród Miejski); kościół pocerkiwny na Zalesiu, neogotyckie kościoły na Słocinie i na Staromieściu,
- zespół rezydencjonalno-obronny Lubomirskich: zamek z 700-metrowym obwodem fortyfikacji bastionowych, pałac letni,
- pozostałe zespoły rezydencjonalne: zespół pałacowo-parkowy Jędrzejowiczów na Staromieściu, zespół dworsko-parkowy wraz z zespołem folwarcznym na Słocinie, zespół dworsko-parkowy na Zalesiu,

- Stare Miasto z Rynkiem w kształcie trapezu, oryginalnym Ratuszem w stylu eklektycznym, kamienicami mieszczańskimi,
- Śródmieście z zespołami eklektycznych i secesyjnych kamienic i willi z przełomu XIX i XX wieku, m.in. wille przy Alei Pod Kasztanami i ul. Jałowego,
- budowle użyteczności publicznej: gmachy banków, towarzystw ubezpieczeniowych, szkół i uczelni z przełomu XIX i XX wieku,
- Stary Cmentarz - nekropolia powstała w 1783r., z licznymi zabytkowymi nagrobkami i kościołem,
- zabytki kultury żydowskiej: Synagoga Staromiejska, Synagoga Nowomiejska, dawne żydowskie Nowe Miasto jako historycznie odrębny organizm miejski, cmentarz żydowski przy ul. Rejtana, żydowskie obiekty użyteczności publicznej,
- w pełni zachowany zespół stacyjno-dworcowy Rzeszów-Staroniwa z 1891r.,
- kilka zespołów CK koszar wojskowych na obszarze Śródmieścia,
- monumentalne gmachy architektury socrealizmu,
- zabytki urbanistyczno-architektoniczne oraz techniki związane z Centralnym Okręgiem Przemysłowym,
- w 2001r. udostępniona została dla zwiedzających bodaj największa atrakcja turystyczna miasta - „Rzeszowskie Piwnice” czyli podziemna trasa turystyczna wijąca się pod kamienicami przyrynkowymi a i pod samą płytą Rynku Starego Miasta także, schodząc nawet do trzech kondygnacji piwnic włąb; w nieodległych planach jest uruchomienie II etapu trasy przy dofinansowaniu środków unijnych, mającego przebiegać pod zachodnią częścią Rynku,
- muzea: Muzeum Okręgowe, Muzeum Historii Miasta Rzeszowa, Muzeum Etnograficzne im. F.Kotuli, Muzeum Diecezjalne.

Walory przyrodnicze:

- Rezerwat Przyrody „Lisia Góra” o charakterze leśno-krajobrazowym – lessowe wzgórze porośnięte starodrzewiem dębowym, dominujące nad taflą zalewu na Wisłoku,
- stok krawędziowy Pogórza Dynowskiego w granicach miasta, o północnym nachyleniu a więc z dłuższym okresem zalegania pokrywy śnieżnej, z rozległą panoramą na Rzeszów,
- dolina Wisłoka, szczególnie z wysoką skarpą Podgórze Rzeszowskiego w rejonie dzielnicy Pobitno,
- zalew na Wisłoku,
- dolinki dopływów Wisłoka.

Zagospodarowanie turystyczne

Bazę noclegową Rzeszowa w 2002r. stanowiło 18 całorocznych obiektów noclegowych, dysponujących łącznie 1730 miejscami noclegowymi. Na przynajmniej jeden nocleg zatrzymało się w 2002r. w Rzeszowie 92928 turystów, z

czego 24050 osób stanowili goście spoza granic naszego kraju, co stanowi 25,9 % ogółu korzystających (wg danych US w Rzeszowie). Obecnie (2004r.) spośród obiektów noclegowych najwyższy poziom usług świadczą hotele: „Prezydencki”, „Rzeszów”, „Hubertus” (trzygwiazdkowe), „Dworek”, „Pod Ratuszem”, „Polonia”, „Classic”, „Hetman”.

Z Rzeszowa wychodzi kilka szlaków turystycznych: dookoła Rzeszowa (pieszy, żółty), do Kosiny (historyczno-turystyczny im. L. Lisa-Kuli, pieszy, czerwony), do Ustrzyk Dolnych (pieszy, niebieski), z dzielnicy Zalesie do Łanów Matysowskich (pieszy, czarny), doliną Mikołki (rowerowy, niebieski).

Po mieście prowadzą również kulturowe i przyrodnicze trasy tematyczne. Najatrakcyjniejsze zabytki Starówki i Śródmieścia łączy Szlak Zabytków Starego Rzeszowa. Wzdłuż zachodniego brzegu Wisłoka i zalewu przebiega ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna im. W. Szafera.

REKREACJA I SPORT

Baza sportowo-rekreacyjna miasta to: 2 kompleksy Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (m.in. z zespołem basenów odkrytych oraz ze sztucznym lodowiskiem), 4 kryte pływalnie, kilka stadionów, 8 zespołów kortów tenisowych, uruchomiona w 2002r. hala widowiskowo-sportowa na Podpromiu - jedna z największych tego typu hal w Polsce.

Poza obiektami sportowymi, tereny rekreacyjne w Rzeszowie to kilkanaście parków, z których największy położony jest nad Wisłokiem, jak również zalew z wypożyczalnią sprzętu pływającego i zielonymi terenami w otoczeniu oraz doskonały dla aktywnych form rekreacji stok Pogórza Dynowskiego w południowo-wschodniej części miasta. Wciąż rozbudowywana jest w mieście sieć ścieżek rowerowych.

KULTURA

Rzeszów jest największym ośrodkiem kulturalnym południowo-wschodniej Polski. Najważniejsze instytucje kultury funkcjonujące w mieście to: Filharmonia im. A. Malawskiego, dwa teatry (Teatr im. W. Siemaszkowej, Teatr „Maska”), Biuro Wystaw Artystycznych, Galeria Fotografii, Estrada Rzeszowska, 6 kin w tym multikino, kilkanaście domów kultury, liczne galerie.

Najciekawsze cykliczne imprezy kulturalne to m.in.: Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych, Festiwal Amatorskich Teatrów Polonijnych, Wieczory Muzyki Organowej i Kameralnej, koncerty w ramach Łańcuckiego Festiwalu Muzycznego, Międzynarodowy Festiwal Chórów Młodzieżowych (I edycja miała miejsce w 2004 r.), przeglądy teatralne, turnieje rycerskie, by wymienić jedynie niektóre. Ofertę imprez cyklicznych poszerza pobliski Łańcut (odległy o kwadrans jazdy samochodem), w którym wysłuchać można Festiwalu Muzycznego, czy koncertów w ramach Międzynarodowych Kursów Interpretacji Muzycznej.

W Rzeszowie ukazują się kilka regionalnych tytułów prasowych. Swe programy emitują: „Telewizja Rzeszów” będąca ośrodkiem regionalnym Telewizji Polskiej SA, Polskie Radio „Rzeszów”, Akademickie Radio „Centrum”, Katolickie Radio „VIA”, komercyjne rozgłośnie radiowe „Res” i „Fan FM”.

1.1.7. Komunikacja

Rzeszów położony na skrzyżowaniu historycznie ukształtowanych szlaków transportowych, spełnia ważną funkcję jako węzeł komunikacyjny w południo-wschodnim rejonie kraju, na którego terenie krzyżuje się 7 szlaków drogowych i kolejowych o znaczeniu wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym. Miasto usytuowane jest bowiem w III Pan-Europejskim Korytarzu Transportowym i w przygranicznym obszarze Euroregionu Karpaty.

Układ drogowy Rzeszowa ukształtowany do końca XV w., w swej zasadniczej formie funkcjonuje również dzisiaj.

Przez miasto przebiegają międzynarodowe trasy komunikacji kolejowej i drogowej wschód-zachód i drogowej północ-południe:

- magistrała kolejowa E-30 relacji Niemcy (Drezno) – granica państwa – Wrocław – Kraków – Medyka – granica państwa – Ukraina (Lwów),
- droga krajowa nr 4, międzynarodowa E-40: Niemcy (Drezno) – granica państwa – Wrocław – Kraków – Medyka – granica państwa – Ukraina (Lwów),
- droga krajowa nr 9, międzynarodowa E-371, relacji Radom – Rzeszów – Barwinek – granica państwa,
- droga krajowa nr 19, relacji granica państwa – Kuźnica Białostocka – Białystok – Lublin – Rzeszów.

Układ ten uzupełniają regionalne linie kolejowe:

- Ocice – Rzeszów,
- Rzeszów – Jasło,
- oraz droga wojewódzka nr 878: Rzeszów – Dynów.

W perspektywie układy te zostaną wzmocnione autostradą A-4: Drezno – Lwów i drogą ekspresową S-19: Grodno – Barwinek – Preszów.

Komunikacja lotnicza

W pobliżu Rzeszowa, w Jasionce, znajduje się lotnisko krajowe główne, wyposażone w urządzenia o wysokich standardach światowych, przystosowane do przyjmowania wszystkich typów samolotów, zarówno w komunikacji krajowej jak i międzynarodowej, posiadające położenie strategiczne dla rozwoju ruchu lotniczego w Polsce wschodniej.

Komunikacja kolejowa

Główna trasa magistralna, dwutorowa i zelektryfikowana, Kraków – granica wschodnia, dostosowana jest do prędkości 120 km/godz. Pozostałe dwie linie są jednotorowe spalinowe.

Miasto jest dobrze obsługiwane przez istniejące powiązania kolejowe, na jego terenie znajdują się 3 przystanki kolejowe: Rzeszów-Osiedle, Rzeszów-Staroniwa, Rzeszów Główny.

Podstawową rolę pełni dworzec Rzeszów Główny. Średnio dziennie miejskie dworce osobowe obsługują ok. 16 000 osób.

W planach rozwoju miasta zakłada się wykorzystanie kolei do obsługi miasta i strefy metropolitalnej przez zagęszczenie istniejących przystanków ko-

lejowych oraz uruchomienie połączeń wahadłowych na kierunkach Kolbuszowa –Rzeszów – Boguchwała i Rzeszów – Łańcut.

Komunikacja drogowa

- *Układ ulic*

Krzyżujące się szlaki komunikacyjne o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym wraz z ulicami powiatowymi tworzą podstawowy układ komunikacyjny miasta. Zapewniają powiązania zewnętrzne i ogólnomiejskie. Ulice lokalne miejskie stanowią układ uzupełniający, obsługujący bezpośrednio poszczególne tereny.

Układ promienisty ulic przecięty jest układem obwodnicowym. Ruch tranzytowy i ciężarowy przebiega obwodnicą, poza obszarem śródmieścia, kumulując się w zachodniej i południowej części miasta, z braku „domknięcia” obwodnicy w części północno-wschodniej.

Przebiegające przez miasto linie kolejowe i rzeka Wisłok stanowią pewnego rodzaju bariery dla komunikacji drogowej. Niedostateczna ilość przepraw mostowych i obiektów dwupoziomowych na przecięciu z liniami kolejowymi jest przyczyną nadmiernego obciążenia ruchem istniejących obiektów: Wiaduktu Tarnobrzeskiego i Śląskiego oraz mostów w ul. Generała Stanisława Maczka, Lwowskiej, Majora Kopisto i Al. Powstańców Warszawy. Brak jest północno-wschodniego domknięcia układu drogowego.

- *Ruch drogowy*

Przeciążenie ruchu na podstawowym układzie drogowym miasta związane jest z gwałtownym rozwojem motoryzacji.

Tabela 8. Dynamika ruchu pojazdów na drogach zewnętrznych.

Numer wlotu	Numer punktu	Numer drogi	1990–1995	1995–2000	Średni dobowy ruch w 2000 r.
1	03013	4 Rzeszów – Przemyśl	1,61	1,78	20 166
2	24121	876 Rzeszów – Tyczyn	1,48	1,28*	8 307*
3	13061	9 Rzeszów – Barwinek	1,23	1,09	10 790
4	03009	4 Rzeszów – Kraków	1,56	1,46	15 874
5	13043	9 Rzeszów – Radom	1,14	1,60	13 002
6	13029	19 Rzeszów – Lublin	0,93	1,97	10 474

* prognoza IGPIK Oddział w Krakowie, 2000.

Ruch docelowo-źródłowy wraz z tranzytem w ostatnim pięcioleciu charakteryzują wysokie przyrosty. Najbardziej obciążona droga Rzeszów – Przemyśl przenosi ponad 20 tys. pojazdów na dobę. Prawie dwukrotnie w 10-leciu wzrosło obciążenie na kierunkach północnych do Radomia i Lublina.

Ruch miejski

Wykonywane pomiary ruchu i obliczenie modelowe całej sieci wskazują na przekroczenie przepustowości szeregu ulic:

- ul. J. Piłsudskiego od Al. W. Witosa do ul. Mieszka I z dużym nasileniem utrudnień na odcinku od ul. Targowej do ul. Rejtana,

- ul. Powstańców Warszawy,
- Al. Ł. Ciepłińskiego i Marszałkowskiej,
- ul. F. Chopina,
- ul. Podkarpackiej,
- ul. Hetmańskiej,
- ul. Dąbrowskiego.

W strukturze rodzajowej ruchu zaobserwowano znaczny wzrost ruchu samochodów osobowych, zmniejszenie zaś ruchu samochodów ciężarowych i autobusów.

Natężenie ruchu wewnątrz miasta rosło proporcjonalnie do rejestrowanych pojazdów samochodowych. W okresie od 1990 do 2000 r. natężenie ruchu na ulicach miasta zwiększyło się w granicach o 50-110%.

Głównym przewoźnikiem osób w Rzeszowie jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne wchodzące w skład Spółki z o.o. Rzeszowska Gospodarka Komunalna, posiadające dwie zajezdnie: przy ulicy Trembeckiego i przy ulicy Lubelskiej.

Przedsiębiorstwo dysponuje 194 autobusami. Wskaźnik gotowości technicznej za 9 miesięcy 2003 r. wynosił 91,4%.

W strukturze wieku pojazdów około 60% stanowią autobusy przekraczające 10-letni okres użytkowania. Około 1/4 autobusów spełnia normy spalin Euro 2.

MPK utrzymuje 39 linii dziennych i 5 nocnych o łącznej długości ponad 560 km, z czego poza miastem 174 km.

Obserwuje się stały spadek ilości przewozu pasażerów, na co z jednej strony składa się zmniejszanie ilości autobusów (w 1990 r. – 224), lecz z drugiej wydłużenie czasu przejazdów przez zatłoczone centrum miasta i gwałtowny wzrost motoryzacji.

Liczba pasażerów w MPK (tys.).

1995	1998	2000	2002
73 773	71 532	58 833	ok. 43 000

Źródło: dane MPK w Rzeszowie.

Kierunki rozwoju układu dróg i ulic

Obserwowany w ostatnich latach wysoki wzrost ruchu spowodował, że przekroczona została przepustowość ulic głównie w Śródmieściu. Trudności komunikacyjne występują również na obwodnicy śródmiejskiej i trasach wlotowych.

W ostrej formie uwidoczniły się również problemy parkingowe. Ponad 30% mieszkańców miasta narażonych jest na ponadnormatywny hałas komunikacyjny. Stężenia zanieczyszczeń w sąsiedztwie ulicy Piłsudskiego znacznie przekraczają normy dopuszczalne. Dla złagodzenia występujących trudności w funkcjonowaniu systemu transportowego oraz ograniczenia skali uciążliwości transportu największe nadzieje można wiązać z koncepcją zrównoważonego rozwoju systemu transportowego, w której preferowana winna być komunikacja

zbiorowa i ruch niezmotoryzowany oraz ograniczenia dla ruchu samochodowego, szczególnie w strefach konfliktowych śródmieścia z użyciem środków łagodzących uciążliwości transportowe.

Mając na względzie znaczenie Rzeszowa w regionie oraz sąsiedztwo krajów Europy Wschodniej, jednym z warunków osiągnięcia sprawnego układu komunikacyjnego miasta, zapewniającym odpowiednią przepustowość, jest realizacja zewnętrznej sieci drogowej redukującej uciążliwy tranzyt przez miasto.

W układzie tras o znaczeniu europejskim zakłada się:

- wybudowanie autostrady A-4 Drezno – Lwów, po północnej stronie Rzeszowa, w odległości ~8 km od centrum,

oraz

- drogi ekspresowej S-19 Grodno – Barwinek – Preszov po zachodniej stronie miasta, w odległości ~5 km od centrum.

W powiązaniach krajowych projektuje się:

- trasę północną stanowiącą w przyszłości fragment drogi krajowej nr 4 Kraków – Przemyśl, klasy głównej ruchu przyspieszonego – GP, dwujezdniową, o przebiegu ocierającym się o granice Rzeszowa i gmin: Świlcza, Głogów, Trzebownisko i Krasne,
- przedłużenie Al. Gen. Okulickiego w kierunku północnym, klasy GP, o przekroju dwujezdniowym, zapewniające połączenie drogi krajowej nr 9 z planowaną trasą północną.

Prawidłowy rozwój układu komunikacyjnego wymaga równocześnie na zewnątrz miasta realizacji:

- drogi klasy głównej (G) po zachodniej stronie Rzeszowa, „równoległej” do drogi krajowej nr 4 i nr 9 – Al. Witosa,
- drogi klasy głównej (G) po stronie południowej, stanowiącej połączenie drogi krajowej nr 9 Radom – Barwinek z drogą wojewódzką nr 878 Rzeszów – Tyczyn,
- drogi klasy głównej (G) po stronie wschodniej,
- dwujezdniowej drogi klasy głównej ruchu przyspieszonego – GP, łączącej Rzeszów z węzłem autostrady Rzeszów – Wschodni w Terliczce, biegnącej po wschodniej stronie rzeki Wisłok, stanowiącej projektowane przełożenie drogi krajowej nr 19 Lublin – Rzeszów na odcinku Stobierna – Rzeszów. Obecnie trwa realizacja tej trasy w Rzeszowie na odcinku pomiędzy rondem na Pobitnem i torami kolejowymi relacji Kraków – Przemyśl,

oraz

- drogi klasy głównej (G) biegnącej od węzła na drodze ekspresowej S-19 ze Zwiężycy do ulicy Podkarpackiej w Rzeszowie i prowadzącej dalej w kierunku Tyczyna, proponując równocześnie zwiększenie przekroju drogi do dwóch jezdni na odcinku od drogi S-19 do ul. Podkarpackiej.

Układ dróg zapewnia w przyszłości dogodne powiązania Rzeszowa i sąsiednich gmin z układem tras europejskich oraz umożliwia prowadzenie ruchu tranzytowego i ciężarowego, a także transport ładunków niebezpiecznych poza miastem. Przejmując funkcje tranzytowe z ulic na terenie Rzeszowa, po-

zwoli na lepsze wykorzystanie obecnych ciągów tras zewnętrznych w obsłudze komunikacyjnej samego miasta.

Położenie Rzeszowa na trasach głównych połączeń komunikacyjnych stanowi dużą szansę rozwoju miasta, ale równocześnie rodzi wiele problemów komunikacyjnych.

Brak dostatecznej ilości przepraw mostowych i przejść dwupoziomowych na przecięciach dróg z torami kolejowymi, brak „domknięcia” układu komunikacyjnego po stronie północno-wschodniej oraz gwałtowny rozwój motoryzacji spowodowały przeciążenie podstawowego układu drogowego miasta.

W powiązaniach ogólnomiejskich niezbędne jest uzupełnienie układu komunikacyjnego w zakresie umożliwiającym wyprowadzenie ruchu międzydzielnicowego poza śródmieście i obszary, które winny być chronione przed uciążliwością tego ruchu (jak osiedla mieszkaniowe i tereny rekreacyjne) oraz obsługę terenów nowej zabudowy mieszkaniowej.

Ochronę śródmieścia przed nadmiernym ruchem zapewnia projektowane „domknięcie” podstawowego układu komunikacyjnego miasta w części północno-wschodniej, tj. kontynuacja ul. Gen. Maczka w kierunku wschodnim i do ronda na Pobitnem – ulica dwujezdniowa klasy głównej (G) oraz rozbudowa Al. Wyzwolenia do przekroju dwujezdniowego.

We wnętrzu utworzonego w ten sposób pierścienia ulic głównych ruchu przyspieszonego i ulic głównych, stanowiących obwodnicę śródmieścia (Okulickiego, Witosa, Batalionów Chłopskich, Armii Krajowej oraz projektowanego „domknięcia”), proponuje się ulice klasy zbiorczej (Z) i klas niższych: lokalnych (L) i dojazdowych (D).

W obszarze tym nowymi ulicami są:

- projektowane przedłużenie ulicy T. Rejtana do ulicy Gen. Maczka, klasy zbiorczej (Z) o przekroju dwujezdniowym wraz z budową nowego mostu na Wisłoku i modernizacją wiaduktu kolejowego nad ul. Batorego. Proponowane połączenia umożliwiają przemieszczenie poza śródmieściem pomiędzy największymi osiedlami Rzeszowa: Baranówką i Nowym Miastem, powodując zmniejszenie ruchu na ul. Piłsudskiego i moście na ul. Lwowskiej,
- projektowana wzdłuż torów kolejowych Rzeszów – Jasło, jednojezdniowa ulica zbiorcza (Z), wyprowadzająca ruch z centrum w kierunku południowym, odciążająca ul. Dąbrowskiego,
- projektowane połączenie ul. Reformackiej z ul. Mochneckiego klasy zbiorczej (Z) o przekroju jednojezdniowym,
- projektowane połączenie ulic Jabłońskiego i Borelowskiego z przejściem pod Wiaduktem Tarnobrzeskim, klasy lokalnej (L),
- projektowane przedłużenie ul. Dojazd Staroniwa do ul. Langiewicza, klasy lokalnej (L),
- projektowane przedłużenie ul. Podwisłocze w kierunku północnym, jako ulicy klasy lokalnej (L),
- inne ulice lokalne pokazane na rysunku Studium,
- w 2002 r. został oddany do użytku Most Zamkowy wraz z trasą łączącą ul. Kopisto z ul. Fr. Chopina i pl. Śreniawitów oraz połączenie drogowe (w miejsce kładki pieszej na przedłużeniu ul. Naruszewicza) klasy zbiorczej o przekroju jednojezdniowym.

Osiedla położone w zachodniej części miasta: Kmity, Krakowska-Południe, Skrzyżowska mają zapewnione bezpośrednie połączenie z centrum poprzez spięcie wiaduktem drogowym ulic Wyspiańskiego i Hofmanowej klasy zbiorczej (Z) o przekroju jednojezdniowym, a z układem zewnętrznym – projektowaną ulicą dwujezdniową, klasy głównej (G).

W zachodnim obszarze przewidywane jest również przedłużenie jednojezdniowej ulicy Fr. Kotuli, klasy zbiorczej (Z) do ulicy Staroniwskiej, a następnie do projektowanej ulicy klasy głównej (G), o przekroju dwujezdniowym, wiążącej Rzeszów z drogą ekspresową S-19 Grodno – Barwinek – Preszov. Do ulicy tej zostanie przedłużona także zbiorcza ulica Przemysłowa.

Potrzebna jest realizacja „przebiecia” pod ulicą Krakowską zapewniającą niezależne połączenie ulic Ofiar Katynia i Fr. Kotuli, a tym samym osiedli Gen. Andersa i Krakowska-Południe.

Planowana jest zmiana przebiegu jednojezdniowej ul. Dębickiej klasy zbiorczej (Z) na odcinku od ul. Krakowskiej do potoku Przyrywa oraz nowa jednojezdniowa ulica zbiorcza (Z) biegnąca wzdłuż granicy miasta do ul. Dębickiej. Wschodnie niezbędne jest:

- przedłużenie jednojezdniowej Al. Niepodległości klasy zbiorczej (Z) poza obwodnicę – Al. Armii Krajowej do ul. Leszka Czarnego, następnie do ul. Lwowskiej i dalej w kierunku północnym do projektowanej trasy ulicy głównej (G) biegnącej na północ od cmentarza komunalnego na Wilkowyji oraz powiązanie całego ciągu z drogą powiatową biegnącą przez Słocinę,
- dokończenie budowy fragmentu ul. prof. Krzyżanowskiego (połączenie z Al. Niepodległości) klasy zbiorczej (Z) dwujezdniowej oraz kontynuacja trasy poza ul. Armii Krajowej w kierunku południowo-wschodnim (Słociny), jako ulicy jednojezdniowej, klasy głównej (G), lub zbiorczej (Z),
- przedłużenie jednojezdniowej ul. Jana Pawła II, klasy zbiorczej (Z) do Zalesia.

W północnej części miasta projektuje się:

- ulicę klasy głównej (G) o przekroju dwujezdniowym, biegnącą na północ od zabudowy jednorodzinnej Staromieścia, równoległą do Al. Wyzwolenia, stanowiącą przewiązkę pomiędzy przedłużeniem Al. Okulickiego do projektowanej trasy północnej, ulicą Warszawską, Lubelską i projektowaną po prawej stronie Wisłoka trasą klasy głównej (G), prowadzącą do węzła na projektowanej trasie północnej, a następnie do węzła autostrady Rzeszów Wschodni w Terliczce,
- dwujezdniową ulicę klasy zbiorczej (Z) o przebiegu wschód-zachód oraz jednojezdniową ulicę klasy zbiorczej (Z) o kierunku północ-południe, zapewniające obsługę nowych terenów mieszkaniowych.

Poza przedstawionym tu komunikacyjnym układem podstawowym miasta, przewidzianym w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta”, na terenach poszczególnych osiedli mieszkaniowych i centrum przewidziana jest sieć ulic układu uzupełniającego klasy lokalnej i dojazdowej.

Prognozy komunikacyjne

Podstawowym warunkiem opracowania właściwej polityki transportowej miasta jest prowadzenie ciągłej prognozy ruchu uwzględniającej stan aktualny i najbardziej prawdopodobne zmiany: demograficzne, koniunkturalne, zachowań społeczeństwa itp.

W prognozie opracowanej w grudniu 2000 roku¹, której celem była weryfikacja programu rozwoju i modernizacji komunikacji w mieście, w oparciu o przeprowadzone szczegółowe analizy ruchowe dla stanu roku 2000, określone zostały skrajne scenariusze użytkowania komunikacji indywidualnej i zbiorowej – na okres perspektywiczny (umownie rok 2015):

wariant „0” – w którym rozwój przestrzenny i ludnościowy miasta oparty jest na dotychczasowym układzie drogowym, tj. bez inwestycji,

wariant I – rozwojowi miasta towarzyszy program inwestycji komunikacyjnych,

wariant II – jw. z preferencjami komunikacji publicznej i ograniczeń komunikacji indywidualnej,

przy założeniu osiągnięcia w perspektywie 2015 r.:

- wskaźnika motoryzacji – 470 poj./1000 mk.,
- intensywności ruchliwości mieszkańców – do poziomu ok. 2,8 podróży/dobę
- udziału podróży komunikacją zbiorową z obecnych 0,8 – w scenariuszu I (wg obecnych tendencji) i 1,3 – w scenariuszu II.

W tabeli 9 zestawiono ponadto wyniki dla wybranych ulic w wariacie 0, I i II. Uzyskane w wyniku przeprowadzonych analiz wartości prognozowanych natężeń ruchu na skrzyżowaniach śródmiejskich w scenariuszu I są wysokie. Wskazuje to jednoznacznie na konieczność prowadzenia polityki komunikacyjnej ukierunkowanej na zwiększenie preferencji dla komunikacji publicznej i wprowadzania pewnych restrykcji dla komunikacji indywidualnej – tj. w kierunku scenariusza nr II.

Pomoc stanowić może odpowiednie zarządzanie i sterowanie ruchem, realizacja wydzielonych pasów ruchu, specjalnych „śluz” na skrzyżowaniach (w tym też faz sygnalizacji świetlnej) oraz zapewnienie wyższych standardów podróży dla pasażerów.

¹ Eksperymentalna symulacja potoków ruchu oraz opinia naukowa w zakresie systemu transportowego miasta Rzeszowa, oprac. IGPIK Oddział w Krakowie, grudzień 2000 r.

Tabela 9. Natężenie ruchu w godzinie szczytu komunikacyjnego na niektórych odcinkach ulic.

Odcinek	2015 r. prognoza „0”	2015 r. scenariusz I	2015 r. scenariusz II
Al. Gen. Okulickiego	4520	5600	5370
Krakowska (al. Wyzwolenia – al. Witosa)	4320	2570	2170
Al. Witosa	4750	4660	4270
Al. Powstańców Warszawy (most na Wiśloku)	7260	5030	4500
Al. Rejtana	3608	3490	2840
ul. Lwowska (most – al. Armii Krajowej)	4050	ok. 900	ok. 800
ul. Warszawska (Staromieście)	3500	5030	1230
Trasa Zamkowa	–	2380	1770

Źródło: Eksperymentalna symulacja potoku ruchu oraz opinia naukowa w zakresie systemu transportowego miasta Rzeszowa, oprac. IGPIK Oddział w Krakowie, grudzień 2000 r.

1.2. Systemy infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej

1.2.1. Zaopatrzenie miasta w wodę

Rzeszów zaopatrywany jest w wodę z komunalnego wodociągu eksploatowanego przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.

Aktualnie wodociągi pobierają wody powierzchniowe dwoma ujęciami:

- brzegowym Zwiężczyca I – km 68 + 000 biegu rzeki Wiśłok,
- nurtowym Zwiężczyca II – km 67 + 850 biegu rzeki Wiśłok,

położonymi przy lewym brzegu rzeki, w gminie Boguchwała. Ujęcia wody posiadają ustaloną decyzją Wojewody Podkarpackiego strefę ochrony bezpośredniej, obowiązującą do 2015 roku. Strefa ta obejmuje rzekę Wiśłok od km 67+990 do km 68+100 (110 m) oraz pasy gruntu o szerokości 15-22 m po obydwu brzegach rzeki.

Ujmowana przez wodociągi z rzeki Wiśłok woda charakteryzuje się dużą zmiennością, mającą ścisły związek z warunkami atmosferycznymi i porą roku. W okresie nasilonych opadów deszczu i wiosennych roztopów śniegu, wody w rzece cechuje znacznie podwyższona mętność. Ponadto z wieloletnich badań wynika, że zagrożeniem dla rzeki jest nadmiar substancji biogenych, czyli związków fosforu i azotu, powodujących masowy rozwój planktonu roślinnego. Rozwój ten przy sprzyjających warunkach (długi okres utrzymywania się wysokiej temperatury, niski poziom wody w rzece) doprowadza do zanieczyszczenia wód rzeki materia organiczną. Obserwuje się wówczas wzrost barwy, utlenialności, stężenia ogólnego węgla organicznego, chlorofilu „a”. Okresowo występuje stęchło-mulisty zapach wody. Dodatkowym niekorzystnym czynnikiem pogarszającym jakość wody jest jej silne zanieczyszczenie bakteriologiczne. W świetle obowiązującego rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 listo-

pada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. 02.204.1728) ujmowaną wodę należy zaliczyć do kategorii A3, oznacza to, że wymaga ona wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego.

W Zakładach Uzdatniania Wody prowadzone są następujące procesy technologiczne:

- wstępnego ozonowania,
- koagulacji przy użyciu siarczanu glinu,
- flokulacji,
- sedymentacji,
- filtracji pospiesznej,
- dezynfekcji chlorem gazowym.

Wprowadzone w 1998 r. wstępne ozonowanie pobieranej wody umożliwiło poprawę właściwości organoleptycznych i chemicznych wody kierowanej do sieci wodociągowej Rzeszowa. Omówione rozwiązanie technologiczne stanowi I etap szerszego przedsięwzięcia o nazwie „Poprawa jakości wody pitnej dla aglomeracji rzeszowskiej”, które będzie sukcesywnie realizowane.

Wydajność dyspozycyjna ujęć wód powierzchniowych wynosi:

• Zwięczyca I	–	36,5 tys. m ³ /d
• Zwięczyca II	–	47,5 tys. m ³ /d
razem:		<u>84,0 tys. m³/d</u>

Aktualna produkcja wody do picia i na potrzeby gospodarcze została dostosowana do zapotrzebowania wody i wynosi 40-45 tys. m³/d, co stanowi ok. 50% dopuszczalnego poboru z rzeki Wisłok. Średnia sprzedaż wody w 2000 r. wynosiła 31 tys. m³/d, w 2001 r. 29,5 tys. m³/d, a w 2002 r. 28,5 tys. m³/d. Z wodociągów korzysta około 99% mieszkańców miasta Rzeszowa. Ponadto wodociągi dostarczają wodę do pięciu miejscowości w gminie Boguchwała oraz do sześciu (Przybyszówka, Załęże, Biała, Matysówka, Budziwoj i Miłocin), położonych w sąsiadujących z miastem innych gminach.

Układ istniejących i realizowanych głównych przewodów wodociągowych (III etap – osiedle zabudowy jednorodzinnej Staroniwa) pozwala na doprowadzenie wody do prawie wszystkich terenów zabudowanych i przewidzianych do zainwestowania. Wyjątek stanowi zabudowa jednorodzinna osiedla Słocina, położonego przy południowo-wschodniej granicy Rzeszowa, gdzie niepełne uzbrojenie wodociągowe nie zapewnia doprowadzenia wody do większości budynków.

Według materiałów podanych przez MPWiK Sp. z o.o. w Rzeszowie, woda kierowana do sieci wodociągowej w 2002 r. (średnio 36,56 tys. m³/d) była zużywana przez:

Odbiorcy	ilość wody [w tys. m ³ /d]	%
• mieszkańcy miasta i sąsiednich gmin, łącznie ~174 tys. osób	19,0	53,9
• obiekty użyteczności publicznej	5,0	13,7
• przemysł, rzemiosło, usługi	3,8	10,7
• potrzeby własne MPWiK Sp. z o.o.	2,8	7,7
razem:	31,3	85,7

Pozostałą część wody, ok. 5,3 tys. m³/d (14,3%) stanowią straty wody w sieci.

Woda do miasta jest doprowadzana magistralami wodociągowymi. Przewody o układzie pierścieniowym, otaczające Rzeszów, posiadają średnice 250-1200 mm. Przebieg przewodów magistralnych i układ rozdzielczej sieci wodociągowej jest korzystnie poprowadzony w stosunku do większych punktów rozbioru wody. Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 643,4 km, w tym sieć magistralna (przesyłowa) posiada 49,5 km długości, a sieć rozdzielcza w obrębie miasta Rzeszowa ok. 247,9 km. Pozostałe ok. 72,1 km sieci rozdzielczej przebiega poza granicami miasta doprowadzając wodę do miejscowości położonych w sąsiadujących z Rzeszowem gminach o przewadze zabudowy podmiejskiej. Długość połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów wynosi 273,9 km.

Z omawianym układem sieci współpracują dwa zespoły zbiorników wodociągowych usytuowane na wschodniej (zbiorniki Pobitno) i zachodniej (zbiorniki Baranówka) dominancie wysokościowej miasta.

Dwa zbiorniki magazynująco-wyrównawcze w Pobitnie posiadają pojemność 6000 m³, a w Baranówce (5 zbiorników) 9800 m³. Łączna pojemność wymienionych zbiorników wodociągowych wynosi 15,8 tys. m³ i stanowi około 43% obecnej produkcji wody. Zbiorniki wodociągowe zapewniają odpowiedni zapas wody w wypadku poważnej awarii ujęć, Zakładu Uzdatniania lub zasilających miasto głównych ciągów magistralnych.

W osiedlach mieszkaniowych Rzeszowa o zabudowie wysokiej (8-12 kondygnacji) lub położonych na obrzeżach sieci wodociągowej wykonano 25 hydroforni i pompowni osiedlowych.

Stan techniczny sieci i obiektów wodociągowych zaliczono w „Raporcie o stanie miasta” [1998] do układów dobrych.

Prawie 80% sieci wodociągowej Rzeszowa wybudowano w ostatnim trzydziestolecu. Na tym tle niekorzystnie przedstawia się awaryjność układu wodociągowego: w 1998 – 380 awarii, a w 2000 r. – 294 awarie.

Przeprowadzane remonty systematycznie zmniejszają awaryjność systemu wodociągowego.

W ciągu ostatnich 10 lat w Rzeszowie systematycznie spada zużycie wody. Dotyczy to wszystkich grup odbiorców i zostało spowodowane ograniczeniem zapotrzebowania wody przez przemysł i ludność. Największe zmniejszenie zużycia (o 28%) wody wystąpiło w latach 1990-1995, a w ostatnim pięcioleciu obserwuje się dalsze zmniejszenie zapotrzebowania wody o około 18%. Z materiałów dostarczonych przez MPWiK Sp. z o.o. w Rzeszowie wynika, że w gospodarstwach domowych zużywa się około 120 l/mk.d. Uwzględniając jed-

nak pobór wody przez obiekty użyteczności publicznej należy przyjąć, że średnie zużycie wody wynosi ok. 150 l/mk.d. Aktualne zapotrzebowanie wody w Rzeszowie nie odbiega od przeciętnego wskaźnika zużycia wody w średnich miastach Polski, który wynosi 140-160 l/mk.d. Dlatego pomimo stałego wzrostu ceny wody, nie przewiduje się dalszego wyraźnego zmniejszenia jej zużycia.

Oprócz omówionych uprzednio ujęć wód powierzchniowych Rzeszów dysponuje zasobami wód podziemnych – GZWP Nr 425 „Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów”. Jest to czwartorzędowy zbiornik wód podziemnych, który w Rzeszowie posiada wody wymagające uzdatniania (III klasa jakości zwykłych wód podziemnych). Do systemu zaopatrzenia ludności w wodę została włączona studnia głębinowa (wiercona) przy ulicy Mazowieckiej. MPWiK Sp. z o.o. w Rzeszowie posiada pozwolenie wodnoprawne na pobór wody z wymienionej studni w ilości:

$$\begin{aligned} Q_{\max \text{ godzinowe}} &= 12 \text{ m}^3/\text{h} \\ Q_{\max \text{ dobowe}} &= 264 \text{ m}^3/\text{h}. \end{aligned}$$

Aktualnie studnia ta nie jest eksploatowana i spełnia rolę ujęcia awaryjnego, które może być użytkowane w przypadku skażenia wody ujmowanej z rzeki Wisłok. Ponadto na terenie Rzeszowa znajduje się 186 otworów studziennych: 129 wierconych i 57 kopanych, wpisanych do rejestru prowadzonego przez Wojewodę Podkarpackiego. Studnie ujmujące płytkie wody gruntowe występujące na terenie całego Rzeszowa mogą również stanowić awaryjne źródło zaopatrzenia miasta w wodę.

Z zasobów wodnych Wisłoka korzystają również zakłady przemysłowe sytuowane na terenie miasta:

- Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego PZL – Rzeszów S.A. Dopuszczalny pobór wody ujęciem zlokalizowanym przed stopniem na Wisłoku (km 63+800) wynosi $Q_{\max} = 0,25 \text{ m}^3/\text{s}$, tj. 21,6 tys. m^3/d . Od kilku lat zużycie wody na cele chłodnicze i technologiczne WSK-PZL zdecydowanie się zmniejszyła i w ostatnich latach rzadko przekraczało 5,5 tys. m^3/d .
- W km 58+550 rzeki Wisłok – Elektrociepłownia „Rzeszów” S.A. Zużycie wody na cele technologiczno-chłodnicze wynosiło w latach 2000-2002 około 1,0 tys. m^3/d . W 2003 r. w Elektrociepłowni uruchomiono nowy blok energetyczny. Po jego oddaniu do eksploatacji (drugie półrocze 2003 r.) pobór wody uległ zwiększeniu do około 1,6 tys. m^3/d (~580 tys. m^3/r).

Pozostałe zakłady przemysłowe i usługowe w większości są zaopatrywane w wodę do celów socjalno-bytowych i technologicznych z miejskiej sieci wodociągowej (z MPWiK Sp. z o.o. w Rzeszowie). Łączne zużycie wody przez zakłady przemysłowe wynosiło w 2002 r. około 3,8 tys. m^3/d i stanowiło około 10% łącznej ilości pobieranej z Wisłoka wody.

Niektóre zakłady, np. ZELMER, WSK-PZL oraz Rzeszowskie Zakłady Drobiarskie „RES-DRÓB S.A. w upadłości, posiadają ujęcia wód podziemnych. W Zelmerze woda z własnego ujęcia wykorzystywana jest do celów technologicznych oraz pokrycia części zapotrzebowania zakładu na wodę do celów bytowych. W pozostałych zakładach studnie są traktowane jako awaryjne źródła zaopatrzenia w wodę.

Z własnego ujęcia wód podziemnych korzysta ponadto Szpital Nr 2 w Rzeszowie.

1.2.2. Odprowadzanie oraz oczyszczanie ścieków sanitarnych

Kanalizacja sanitarna

W Rzeszowie funkcjonuje głównie rozdzielczy układ kanalizacyjny, odprowadzający ścieki socjalno-bytowe, przemysłowe oraz spływy z terenów potencjalnie zanieczyszczonych do oczyszczalni. Wody opadowe zbiera oddzielny system kanalizacyjny i wprowadza je licznymi wylotami do Wisłoka i jego dopływów. Jedynie kilka odcinków „starej” sieci kanalizacyjnej w Śródmieściu posiada jeszcze charakter kanałów ogólnospławnych. Pomimo tego w okresach o podwyższonym stanie wód do kanalizacji sanitarnej dopływają znaczne ilości wód infiltracyjnych lub deszczowych (wprowadzane niezainwentaryzowanymi podłączeniami). Podstawowy układ kanalizacji sanitarnej obsługuje około 98,5% mieszkańców miasta oraz ludność z sąsiadujących z Rzeszowem gmin. Układ kanalizacyjny jest rozległy, posiada długość około 385,5 km, w tym 88,24 km przyłączy. System kanalizacji sanitarnej składa się z kolektorów przebiegających przez lewobrzeżną (zachodnią) i prawobrzeżną (wschodnią) część Rzeszowa. Większość zabudowy mieszkalnej i przemysłowej miasta leży na lewym brzegu Wisłoka i dlatego tutaj sieć kanalizacyjna jest bardziej rozbudowana.

Z zachodniej części miasta ścieki socjalno-bytowe i przemysłowe zbierają grawitacyjne kolektory zbiorcze biegnące przy częściowo skanalizowanych ciekach wodnych:

- potoku Rudka i lewym brzegu Wisłoka,
- potoku Mikośka,
- lewym i prawym brzegu potoku Przyrwa oraz
- kanały odprowadzające ścieki z północno-zachodniej części miasta (Staromieście), w tym kolektor przystosowany do odbioru ścieków z terenów przewidzianych do zainwestowania.

Ścieki socjalno-bytowe i przemysłowe z prawobrzeżnej części Rzeszowa zbierają trzy główne kanały:

- prawobrzeżny Wisłoka,
- przy potoku Czekań,
- przy potoku Młynówka.

Wymienione uprzednio trzy kanały zbiorcze łączą się na prawym brzegu rzeki, przekraczają Wisłok, a następnie ścieki przetłaczane są główną przepompownią. Przepompownia ta jest usytuowana na lewym brzegu Wisłoka (przy ulicy J. Styki) i kieruje ścieki do głównego kolektora prowadzącego je do miejskiej oczyszczalni usytuowanej w Rzeszowie-Załężu. Przepompownia główna oprócz ścieków ze wschodniej części miasta przetłacza również do oczyszczalni ścieki sanitarne odprowadzane z południowo-zachodniego obszaru (kanałami: lewobrzeżnym Wisłoka i biegnącym przy potoku Mikośce). Układ sieci kanalizacyjnej w centrum Rzeszowa pozwala również na skierowanie ścieków z tej części miasta do głównej przepompowni.

Z północno-zachodnich terenów miasta ścieki odprowadzane są do lewo-brzeżnych kanałów Wisłoka, które łączą się przy przepompowni położonej przy ulicy Trembeckiego. Przepompownia ta przetłacza ścieki do końcowego odcinka głównego prawobrzeżnego kolektora sanitarnego zakończonego miejską oczyszczalnią. Osobnym kolektorem i przepompownią aktualnie są wprowadzane nieduże ilości ścieków sanitarnych z terenu Staromieścia, obszarów planowanych osiedli mieszkaniowych.

Do omówionego układu kanalizacji sanitarnej są odprowadzane również ścieki socjalno-bytowe oraz większość ścieków technologicznych z usytuowanych na terenie miasta Rzeszowa zakładów przemysłowych i usługowych.

Według danych MPWiK Sp. z o.o. w Rzeszowie ilość ścieków dopływających do oczyszczalni, podobnie jak zużycie wody, ulega systematycznemu zmniejszeniu. W ciągu ostatnich 5 lat odsetek mieszkańców Rzeszowa korzystających z kanalizacji wzrósł ponad 1%, równocześnie przyłączono do systemu zabudowę sąsiadującą z miastem, a przede wszystkim odprowadzono do oczyszczalni ścieki z prawobrzeżnej części miasta. Pomimo tego ilość ścieków dopływających do miejskiej oczyszczalni nie uległa istotnemu zwiększeniu.

Z materiałów udostępnionych przez MPWiK Sp. z o.o. wynika, że w 2002 r. do oczyszczalni dopływały następujące rodzaje i ilości ścieków:

– z gospodarstw domowych	7 341,9 tys. m ³ /r,	~20,1 tys. m ³ /d
– socjalno-bytowych i technologicznych z zakładów przemysłowych i usługowych	990,4 tys. m ³ /r,	~2,7 tys. m ³ /d
– z obiektów użyteczności publicznej	1 906,8 tys. m ³ /r,	~5,2 tys. m ³ /d
	Razem:	10 239,1 tys. m ³ /r,
– wody infiltracyjne i deszczowe	2 581,9 tys. m ³ /r,	7,1 tys. m ³ /d

W Rzeszowie przeważa (ponad 60%) sieć kanalizacyjna wybudowana w ciągu ostatnich 25 lat. Główne kanały ϕ 200-1500 mm wykonano z rur betonowych, kamionkowych. Sieć zbiorczą ϕ 150-200 mm wykonano z przewodów kamionkowych, azbestowo-betonowych, z PCV i typu VIPRO. Jest to system o dobrym stanie technicznym i niskiej awaryjności. Istnieje jednak część przewodów wymagających wymiany, gdyż ich sposób ułożenia oraz zużycie sprzyjają infiltracji wód gruntowych. Oszacowano, że przeciętnie do oczyszczalni dopływa około 40 tys. m³/d, a więc wody infiltracyjne i deszczowe stanowią około 20% średniodobowego dopływu. Najwięcej wody do sanitarnego systemu kanalizacyjnego przedostaje się w trakcie intensywnych lub długotrwałych deszczów i roztopów. W tych okresach do kanalizacji dopływają spływy z obszarów posiadających kanalizację ogólnospławną oraz wyraźnie wzrasta ilość wód infiltracyjnych powodując, że do oczyszczalni wpływa znacznie więcej ścieków, rzędu 60 tys. m³/d.

W latach 1996-1998 realizowany był program uporządkowania gospodarki ściekowej miasta Rzeszowa. Przebudowano omówiony uprzednio prawobrzeżny układ kanalizacyjny, który do 1996 roku wprowadzał nieoczyszczone ścieki do Wisłoka. Aktualnie prawie wszystkie ścieki socjalno-bytowe przetłaczane są 3 przepompowniami do oczyszczalni. Przebudowy wymagają jeszcze nieduże odcinki układu kanalizacyjnego, kanał zbierający ścieki z fragmentu Śródmie-

ścia uchodzące do zasklepionego potoku Mikośka oraz kanał ogólnospławny w rejonie Dworca Kolejowego, prowadzący zanieczyszczenia z Zakładu Taboru Kolejowego i zabudowy przy ulicach: Karpińskiego i Klonowicza. Prace pozwalające na wprowadzenie ścieków do kanału sanitarnego z ulic Karpińskiego i Klonowicza mają zostać ukończone w III kw. 2004 r.

Obecnie w Rzeszowie-Załężu funkcjonuje automatycznie sterowana mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia, uzyskująca w pełni zadowalającą redukcję zanieczyszczeń. Jest to obiekt o nowoczesnym układzie technologicznym i dużej niezawodności eksploatacyjnej. Po modernizacji przepustowość oczyszczalni została zwiększona do 75 tys. m³/d. Do oczyszczalni doprowadzane są ścieki socjalno-bytowe z całego miasta i z miejscowości sąsiadujących z Rzeszowem: Załęże, Biała, Budziwój, Matysówka, Tyczyn, Miłocin, Krasne, Słocina, Malawa, Pszybyszówka, Zwiężczyca i Boguchwała (łącznie od ~173 tys. mieszkańców). Ponadto do oczyszczalni są odprowadzane ścieki sanitarne i technologiczne z licznych zakładów przemysłowych, usługowych, magazynów i placów składowych usytuowanych w granicach miasta. Ładunek zanieczyszczeń w odprowadzanych do oczyszczalni ściekach przemysłowych odpowiada 187 tys. RLM (równoważnej liczbie mieszkańców). Z niektórych zakładów oprócz ścieków socjalno-bytowych i przemysłowych odprowadzane są podczyszczone ścieki z myjni samochodów. Ścieki z większych lub uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych są na ich terenie podczyszczone (np. ZELMER, VALEANT, Przedsiębiorstwo Produkcji Lodów „KORAL”, AUTONIKA HOLDING).

Według informacji uzyskanych z MPWiK Sp. z o.o., jakość ścieków przemysłowych kierowanych do kanalizacji sanitarnej w zasadzie nie przekracza najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS) ustalonych Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 20 lipca 2002 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz. U. Nr 129, poz. 1108). W przypadku stwierdzenia przekroczeń naliczane są kary za obciążanie oczyszczalni zwiększonym ładunkiem zanieczyszczeń.

Oczyszczalnia w Rzeszowie-Załęże posiada następujący układ technologiczny:

- komora krat,
- dwa równoległe piaskowniki,
- pompownię,
- zbiornik wód deszczowych, z którego podczas nawałnych opadów podczyszczone mechanicznie ścieki można skierować „obejściem oczyszczalni biologicznej” do Wisłoka,
- dwa osadniki wstępne (o przekroju kołowym),
- komora defosfatacji (beztlenowa),
- komory denitryfikacyjne sprzężone z I fazą nityfikacji (beztlenowo-tlenowe),
- natleniane komory II stopnia nityfikacji,
- zbiornik pośredni i cztery kołowe osadniki wtórne do sedymentacji osadu czynnego.

Z osadników wtórnych oczyszczone ścieki są kierowane do Wisłoka, a część biomasy osadu czynnego recykulowana jest do komór denitryfikacyjno-nitryfikacyjnych. Wylot ścieków z oczyszczalni znajduje się w 58+300 km biegu Wisłoka.

Według danych analitycznych udostępnionych przez MPWiK oczyszczalnia uzyskuje w pełni zadowalającą redukcję zanieczyszczeń, a jakość odprowadzanych ścieków spełnia wymogi ustalone decyzją pozwolenia wodnoprawnego.

Oczyszczalnia w Rzeszowie została wyposażona w nowoczesny punkt zlewny przyjmujący około 80 m³/d ścieków dowożonych taborem asenizacyjnym obsługującym tereny dotychczas nieskanalizowane. Przy oczyszczalni funkcjonuje instalacja do przetwarzania osadów ściekowych, w skład której wchodzi:

- grawitacyjny zagęszczacz osadów,
- węzeł mechanicznego zagęszczania,
- wydzielone komory fermentacyjne (WKF),
- stacja mechanicznego odwadniania i higienizacji osadów.

Powstający w komorach biogaz wykorzystywany jest w kotłowni i agregatach prądotwórczych. Z biogazu pozyskiwane jest ciepło do celów technologicznych oraz energia elektryczna.

Obecnie realizowany jest I etap modernizacji układu do przeróbki osadów ściekowych oraz planowane jest w ramach II etapu modernizacji węzła przeróbki osadów wyposażenie oczyszczalni w instalację do ich unieszkodliwiania (suszarnia niskotemperaturowa i spalarnia).

Z materiałów udostępnionych przez MPWiK Sp. z o.o. wynika, że do oczyszczalni dopływa 35-51 tys. m³/d (średnia dobowo obliczona z miesięcznych przepływów). Porównanie mocy przerobowych oczyszczalni (75 tys. m³/d) ze średniomiesięcznym dopływem ścieków wskazuje, że obiekt dysponuje rezerwą przepustowości rzędu 43%. Jedynie w trakcie intensywnych lub długotrwałych opadów oczyszczalnia jest w pełni obciążona.

Oczyszczalnia komunalna odprowadza największe ilości ścieków, ale jest usytuowana w rejonie, gdzie Wisłok wypływa z Rzeszowa i dlatego nie oddziałuje na jakość wody na terenie miasta. Najwyraźniejszy wpływ na stan czystości Wisłoka w centralnej części miasta mogą wywierać zakłady przemysłowe WSK-PZL „Rzeszów” – wylot ścieków poniżej stopnia wodnego w Rzeszowie, ok. km 63+780 biegu rzeki. Wytwórnia posiada decyzję pozwolenia wodnoprawnego na odprowadzanie wód pochłodniczych, ścieków i spływów opadowych w ilości 16,5 tys. m³/d, w tym 500 m³/d zrzutu ocieplającego czerpnię wody (km 63+800). Ścieki przemysłowe z WKS-PZL są kierowane do mechanicznych i chemicznych oczyszczalni wydzielonych i odprowadzane razem z wodami chłodniczymi i deszczowymi. Przed wylotem ścieków zainstalowano łapacze zawieszin i zanieczyszczeń olejowych. Ścieki socjalno-bytowe z Wytwórni są odprowadzane do oczyszczalni miejskiej. Według materiałów udostępnionych przez WIOŚ w Rzeszowie w 2000 r. wylotem WSK-PZL wprowadzono do Wisłoka 7649,77 m³/d ścieków spełniających wymogi jakościowe ustalone w decyzji pozwolenia wodnoprawnego,

- **Kolektor ogólnospławny Nr 107** (~61+200 km biegu rzeki) – tzw. wylot PKP, do którego wprowadzane są ścieki sanitarne. Kontrole analityczne wskazują, że NDS dla ścieków, które mogą być wprowadzane do wód powierzchniowych, okresowo przekracza biochemiczne zapotrzebowanie tlenu (BZT_5). Wielkości średnioroczne wskazują, że zawartość łatwo rozkładalnych zanieczyszczeń organicznych wynosi $38,7 \text{ mg O}_2/\text{dm}^3$ i jest wyższa o około 29% od wartości dopuszczalnych, przy przekroczeniach maksymalnych rzędu 167% (najwyższe BZT_5 w 2000 r. – $80,0 \text{ mg O}_2/\text{dm}^3$),
- **Oczyszczalnia ścieków z zakładu ALIMA-GERBER** – w km 59+650 Wisłoka wprowadzane są oczyszczone ścieki technologiczne, głównie z przetwórstwa owocowo-warzywnego. Na terenie zakładu funkcjonuje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia (z osadem czynnym o działaniu sekwencyjnym). W 2000 r. wprowadzano od ok. 1,3 do ok. 1,8 tys. m/d ścieków spełniających wymogi decyzji pozwolenia wodnoprawnego. Wyniki analiz kontrolnych wskazują, że stężenia zanieczyszczeń w ściekach były znacznie niższe od wartości dopuszczalnych.

Zebrane materiały nie pozwalają na zbilansowanie ilościowe odprowadzanych z miasta ścieków, gdyż brak jest informacji o wielkości ich dopływu kolektorami ogólnospławnymi. Pomijając wymienione źródła zanieczyszczenia Wisłoka obliczono, że do rzeki wpływają następujące ilości zadowalająco oczyszczonych ścieków i wód z terenów przemysłowych:

Tabela 10.

Zakład	Odpływ ścieków [m^3/d]		Ścieki odprowadzane stanowią % dopuszczalnego ich zrztutu
	dopuszczony pozwoleniem wodnoprawnym	aktualny	
WSK-PZL „Rzeszów”	16 500	7 650	46%
ALIMA GERBER	4 300	1 794	42%
Razem	20 800	9 444	45%

1.2.3. Kanalizacja deszczowa

System kanalizacji deszczowej podobnie jak układ kanałów sanitarnych rozdzielony jest rzeką Wisłok. System ten składa się również z rozbudowanego układu odwadniającego zachodnią (lewobrzeżną) część miasta oraz kanalizacji wschodniego (prawego) brzegu Wisłoka. W skład omawianego systemu w zależności od topografii terenu i powierzchni odwadnianego terenu wchodzi zbiorcze kolektory deszczowe oraz pojedyncze kanały uchodzące do sieci hydrograficznej miasta.

Lewobrzeżnymi odbiornikami wód opadowych są:

- potok Rudka, częściowo poprowadzony krytym kanałem,
- potok Mikośka, również w dolnym biegu ujęty kanałem,
- potok Przyrwa.

Spływy opadowe z prawobrzeżnej części miasta przyjmują:

- potok Strug i jego dopływy o charakterze rowów melioracyjnych,

- potok Czekał i sieć rowów melioracyjnych w jego zlewni,
- potok Młynówka i jego dopływy.

Znaczna ilość lewo- i prawobrzeżnych kanałów deszczowych uchodzi bezpośrednio do rzeki Wisłok. Kanalizacja opadowa Rzeszowa została wyposażona w dwa większe urządzenia podczyszczające spływy opadowe:

- 3 zbiorniki retencyjno-osadowe o łącznej pojemności 705 m³ do oczyszczania pierwszej fali zanieczyszczeń wód deszczowych. Urządzenia podczyszczające zainstalowano na przelewie burzowym kanalizacji ogólnospławnej, przy wylocie kanalizacji deszczowej nr 96 – w rejonie ulicy Podpromie,
- osadnik przy wylocie głównego kolektora kanalizacji deszczowej zbierającego spływy z terenu Giełdy Małopolskiej oraz z obszarów przewidywanego intensywnego zainwestowania (Staromieście-Północ).

Ponadto podjęto różnorodne działania ograniczające oddziaływania spływów opadowych na stan czystości wód powierzchniowych. W urządzenia oczyszczające ścieki opadowe została wyposażona większość dużych parkingów, stacje paliw oraz tereny przemysłowe, magazynowe, handlowe i usługowe, przykładowo tereny Podkarpackiego Centrum Hurtowego AGROHURT S.A.

MPWiK Sp. z o.o. w Rzeszowie prowadzi monitoring jakości odprowadzanych ścieków opadowych. Kontrolowanych jest 31 wylotów kanalizacji deszczowej. Okresowo wartości dopuszczalne dla ścieków, które mogą być odprowadzane do wód lub do ziemi, przekraczają wskaźniki:

- zawiesina (podczas deszczów nawalnych i roztopów),
- zasolenie i ekstrakt eterowy (podczas roztopów).

1.2.4. Ciepłownictwo

System ciepłowniczy Rzeszowa jest scentralizowany i rozprowadza energię ciepłą z dwóch źródeł:

- EC Rzeszów, pokrywającej ponad 80% zapotrzebowania mocy,
- EC WSK, zaopatrującej południową część miasta.

Obie sieci grzewcze są ze sobą połączone, co pozwala na zmiany stanu zasilania przez poszczególne źródła, a w okresie letnim na zasilanie w ciepłą wodę grzewczą przez jedno źródło.

Sieć ciepłownicza obejmuje praktycznie swoim zasięgiem całe miasto, a jej całkowita długość w 2003 r. wynosiła 196 km, w tym:

- sieć magistralna 76 km,
- sieci rozdzielcze 120 km.

Z EC Rzeszów wyprowadzone są 2 główne magistrale:

- 2 ϕ 700 do północno-zachodnich rejonów miasta,
- 2 ϕ 800 zasilają centrum i wschodnie części miasta.

Centralny system ciepłowniczy obejmuje ok. 67-75% (wg różnych źródeł) potrzeb ciepłych miasta, które szacuje się na ok. 400 MW.

Pozostałe 25% pozyskiwane jest z kotłowni lokalnych opalanych węglem i gazem oraz z pieców domowych i jest to ok. 50 MW.

W strukturze odbiorców ciepła zdalczego przeważa budownictwo wielorodzinne – 48%, budownictwo usługowe 30%, przemysł ok. 21%.

Liczba mieszkańców korzystająca z sieci centralnej ciepła wynosi ok. 110 tys. osób, tj. 67,6% ludności miasta.

Dzięki działaniom oszczędnościowo-modernizacyjnym u odbiorców i na sieci grzewczej w ciągu lat 1998-2003 r. znacząco zmniejszyło się zapotrzebowanie na ciepło. Sprzedaż (zakup) u wytwórcy i dysponenta kształtowała się jak niżej:

Tabela 11.

Wyszczególnienie	1998	2000	2003
	TJ		
Ogółem MPEC, w tym:	3083	2653	2830
EC Rzeszów	2534	2101	2153
EC WSK	549	552	677

Źródło: RGK – MPEC Sp. z o.o. Rzeszów.

Struktura odbiorców ciepła z systemu ciepłowniczego:

budownictwo wielorodzinne	192 MW _t	(47%)
budownictwo jednorodzinne	3 MW _t	(1%)
budownictwo usługowe	120 MW _t	(30%)
przemysł	63 MW _t	(16%)
kombinat szklarniowy w Trzebownisku	25 MW _t	(6%)

W kubaturze budynków ogrzewanych centralnie, wynoszącej ponad 17 500 dm³ budownictwo mieszkalne stanowi ok. 60%.

W ciągu ostatnich lat przeprowadzono szerokie działania modernizacyjne w systemie przesyłowym ciepła:

- modernizację węzłów hydroelewatorowych na węzły wymiennikowe z automatyką pogodową,
- wymianę sieci tradycyjnej na rury preizolowane,
- wymianę nieszczelnej i przestarzałej konstrukcji armatury na nowoczesne przepustnice i zawory kulowe,
- opomiarowanie ostatnich węzłów ciepłych uzyskując pełne opomiarowanie u odbiorców,
- wymianę armatury zaporowej i klapowej w komorach ciepłych.

W rezultacie wszystkie węzły cieplne w majątku MPEC są zmodernizowane (co stanowi ok. 80% sieci ciepłowniczej miasta) – wymiennikowe z automatyczną regulacją, a wszyscy odbiorcy mają opomiarowaną dostawę ciepła.

Szacuje się, że 50% budynków w mieście jest docieplanych, w tym głównie obiektów spółdzielczych.

Źródła energii ciepłej

1. EC Rzeszów – wyposażenie stanowią 4 kotły WR-25 zbudowane w latach 1978-82 i 2 kotły WP-120 z lat 1978-88 o łącznej mocy znamionowej 395 MW_t. Spaliny po odpyleniu w indywidualnych urządzeniach – multicyklonach (kotły WR) i dwusekcyjnych elektrofiltrach (WP-120) odprowadzane są do atmosfery przez wspólny emitor o wysokości 200 m i średnicy 5,5 m. Podstawowym źródłem są kotły WP-120 ze względu na wyższą sprawność.

W 2003 r. ukończono rozbudowę EC o blok gazowo-parowy o następujących parametrach:

- moc elektryczna zainstalowana 101 MWe
- moc cieplna 76 MJ/s
- sprawność elektryczna 50%
- współczynnik wykorzystania paliwa 88%.

Zrealizowany układ, znajdujący się obecnie w rozruchu technologicznym, ma w czasie sezonu grzewczego spełniać rolę podstawowego źródła ciepła dla systemu ciepłowniczego i pokryć całkowicie potrzeby cieplne latem.

Paliwem dla bloku gazowo-parowego jest gaz ziemny pobierany z dwóch wysokoprężnych magistral systemowych oddalonych o ok. 1,5 km od Elektrociepłowni.

Z inwestycją związane są korzyści lokalne jak i ogólnokrajowe. Znacząco ograniczona zostanie emisja i ilość odpadów, poprawie ulegnie bezpieczeństwo energetyczne miasta. Inwestycja stanowi element realizacji przez Polskę międzynarodowych konwencji ekologicznych.

2. EC WSK: 3 kotły parowe OR-16 i OSR-16 (jako rezerwowo-awaryjny) oraz 2 turbiny AP-6 i AT-6, wszystkie pochodzące z lat pięćdziesiątych, produkujące energię w systemie skojarzonym 12 MW_e i 2 kotły wodne: WLM-38 i WPG-40 zainstalowane na początku lat siedemdziesiątych. Łączna wydajność cieplna EC – 160 MW_t. Spaliny z obu części EC odprowadzane są oddzielnie do atmosfery przez 2 emitory: o wysokości 30 m (kotły parowe) i 100 m (kotły wodne). Część parowa EC jest po remoncie i modernizacji, dlatego znajduje się w dobrym stanie technicznym.

Roczna produkcja energii dla WSK i miejskiej sieci ciepłowniczej wynosi ok. 870 TJ/rok.

1.2.5. Gazownictwo

Źródłem zaopatrzenia miasta w gaz są dwa gazociągi wysokoprężne CN 6,3 Mpa Dn 700 i Dn 400, w północnej części miasta. Zasilanie odbywa się

poprzez 3 stacje redukcyjno-pomiarowe I^o, w tym jedną kopalnianą w Drabianiance, wyprowadzające rurociągi średnioprężne tworzące pierścień miejski. Biegają z niego poprzez stacje redukcyjno-pomiarowe II° gazociągi niskoprężne do odbiorców przemysłowych i indywidualnych. Istnieją dogodne warunki poboru gazu dla potrzeb bytowych, grzewczych i przemysłowych. Dzięki temu realizowana jest budowa bloku parowo-gazowego w EC Rzeszów. Część osiedli zabudowy jednorodzinnej (np. Pobitno, Słocina, Drabnianka) zasilana jest gazem średnioprężnym.

Z dostaw gazu korzystało w 2002 r. 124,6 tys. mieszkańców, co stanowi wskaźnik 76,9% – jeden z najwyższych w Polsce:

- długość sieci gazowej 342 km
- ilość odprowadzeń 41 282
- zużycie gazu 27,308 mln m³/rok.

Za najważniejsze zadania uznaje się:

- budowę nowych stacji redukcyjno-pomiarowych I^o (ul. Kwiatkowskiego i os. Staromieście-Ogrody),
- zagęszczenie układu pierścieniowego sieci średnioprężnej,
- pełne uruchomienie eksploatacji złoża gazowego w Zalesiu-Drabianiance w rejonie Ośrodka Zbiorczego Gazu (ul. Kwiatkowskiego).

1.2.6. Elektroenergetyka

Miasto Rzeszów zasilane jest energią elektryczną ze zintegrowanego ogólnokrajowego systemu elektroenergetycznego najwyższych napięć 400 kV i 220 kV poprzez stację 750/400/110 kV Rzeszów w Widelce i stację 220/110/30/15 kV w Boguchwale.

Stację 750/400/110 kV Rzeszów zbudowano z myślą o przesyłce energii elektrycznej z Ukrainy w kierunku Śląska i jej dalszym tranzyście do innych krajów środkowoeuropejskich (takich jak była Czechosłowacja i b. NRD). Stacja połączona jest linią 750 kV ze stacją *Chmielnicka* na Ukrainie. Po połączeniu krajowego systemu elektroenergetycznego do pracy równoległej z systemem zachodnioeuropejskim UCPTÉ, linia ta została wyłączona z ruchu. Funkcjonują natomiast połączenia stacji w Widelce z systemem elektroenergetycznym liniami 400 kV: *Połaniec*, *Tuczawa* (na Śląsku), *Tarnów* i *Krosno – Lemeszany* (Słowacja) oraz dziesięcioma torami 110 kV.

Stacja 220/110/30/15 kV *Boguchwała* zasilana jest linią 220 kV z Elektrowni *Połaniec*.

Ze stacji *Rzeszów* i *Boguchwała* energia przesyłana jest liniami napowietrznymi 110 kV do ośmiu Głównych Punktów Zasilających (GPZ), o łącznej mocy zainstalowanej 274 MVA, rozmieszczonych na terenie miasta. W GPZ następuje transformacja z wysokiego napięcia 110 kV na średnie napięcia (ŚN) 6 kV, 15 kV i 30 kV i rozesłanie energii siecią linii napowietrznych i kablowych ŚN do blisko pół tysiąca stacji transformatorowych ŚN/nn, gdzie następuje koń-

cowy stopień transformacji: ze średniego napięcia na niskie napięcie 0,4 kV. Napięcie 6 kV i 30 kV uznano za nierozwojowe i linie pracujące na tym napięciu są likwidowane lub adaptowane do pracy na napięciu 15 kV.

Na terenie miasta pracuje ponadto Elektrociepłownia Rzeszów w Załężu, która po wybudowaniu bloku gazowo-parowego może dostarczać – obok ciepła – 100 MW mocy elektrycznej.

W 2002 r. w gospodarstwach domowych Rzeszowa (57,2 tys. odbiorców) zużyto 85,2 GWh energii elektrycznej.

1.2.7. Gospodarka odpadami

Gospodarce odpadami poświęcony jest „Plan gospodarki odpadami dla miasta Rzeszowa” będący integralną częścią „Programu ochrony środowiska dla miasta Rzeszowa”. W dokumencie tym podane zostały charakterystyki źródeł powstawania odpadów (ilościowo i jakościowo) z podziałem wg obowiązującej klasyfikacji odpadów.

1.2.8. Cmentarze

Na obszarze miasta znajduje się 10 cmentarzy komunalnych oraz cmentarz parafialny. Opiekę nad terenami cmentarzy sprawuje Zakład Usług Pogrzebowych i Cmentarnych w Rzeszowie.

Spośród 10 cmentarzy rzeszowskich, 4 obiekty są już zamknięte. Trzy spośród nich są wpisane jako zabytki dziedzictwa kulturowego na listę obiektów chronionych konserwatora zabytków w Rzeszowie.

Cmentarze komunalne czynne obejmują 30,0 ha powierzchni łącznej, w tym:

• Pobitno	72 568 m ²	
• Wilkowyja	203 043 m ²	
• Zalesie	8 477 m ²	dawny parafialny
• Staromieście	10 553 m ²	dawny parafialny
• Staroniwa	5 445 m ²	

Cmentarze nieczynne: Cmentarz Stary przy ul. Targowej, w Zwiężycy, Żydowski i Cmentarz Żołnierzy AK – które zajmują łącznie 6,6 ha.

Jako zabytki dziedzictwa kulturowego na listę obiektów chronionych konserwatora zabytków w Rzeszowie wpisane są Pobitno oraz nieczynne – Cmentarz Stary i Żydowski.

Na terenie Rzeszowa brak wyznaczonego, odpowiednio zagospodarowanego i kontrolowanego miejsca pochówku padłych zwierząt, tzw. grzebowiska, wymaganego prawem.

1.3. Charakterystyka środowiska miasta Rzeszowa i jego otoczenia

Rzeszów, stolica województwa Podkarpackiego usytuowana na przecięciu dwóch głównych szlaków komunikacyjnych biegnących z zachodu na wschód. Pod względem morfologicznym położony jest na pograniczu dwóch prowincji: Północnego Podkarpacia i Zewnętrznych Karpat Zachodnich.

W obrębie Północnego Podkarpacia w granicach miasta wydzielić można mezoregiony: Pradolinę Podkarpacką i Podgórze Rzeszowskie.

Natomiast Zewnętrzne Karpaty Zachodnie obejmują niewielki południowo – wschodni obszar miasta, który wg podziału na mezoregiony położony jest w obrębie Pogórza Dynowskiego.

Centralne tereny miasta znajdują się w obszarze Podgórze Rzeszowskiego

1.3.1. Rzeźba terenu i budowa geologiczna

Rzeźba terenu

Specyficzne położenie miasta znajduje swoje odzwierciedlenie w rzeźbie terenu. Decydującą rolę w ukształtowaniu morfologicznym miasta odgrywa Dolina Wisłoka, wyerodowana w powierzchni Podgórze Rzeszowskiego. Najmniejszym urozmaiceniem rzeźby charakteryzują się północne tereny miasta należące do Pradoliny Podkarpackiej. Wysokości terenu wahają się w granicach od 201 do 207 m n.p.m. Przeważająca część miasta należąca do Pogórza Rzeszowskiego to tereny lessowe o urozmaiconej rzeźbie. Południowe tereny zaliczane do Pogórza Dynowskiego to tereny o znacznym zróżnicowaniu ukształtowania, ze stokami o dużym nachyleniu, porozcinane przez szereg dolin o różnych wielkościach i kształtach. Obecne na terenie miasta są również formy antropogeniczne będące skutkiem obecności i działalności człowieka, takie jak: sztuczne skarpy, nasypy, wkopy.

Budowa geologiczna

Teren miasta pod względem geologicznym położony jest w strefie kontaktowej dwóch jednostek geologicznych: Zapadliska Przedkarpackiego i Karpat Zewnętrznych.

Zapadlisko Przedkarpackie budują osady miocenu o znacznej miąższości, ukształcone jako ily i iłolupki z wkładkami piasków drobnych i pylastych.

W rejonie Rzeszowa, Zapadlisko tworzy zatokę, zwaną Zatoką Rzeszowską. w obrębie której utwory mioceńskie reprezentowane są przez doliny i góry torton oraz sarmat.

Torton dolny wykształcony jest w postaci szarych iłolupków, natomiast torton górny cechuje się większym udziałem utworów piaszczystych.

Karpaty Zewnętrzne budują utwory fliszowe jednostki skolskiej oraz utwory kredowe.

Starsze podłoże przykrywa kompleks utworów czwartorzędowych reprezentowanych przez utwory wodno – lodowcowe, rzeczne, eoliczne, deluwialne oraz najmłodsze utwory antropogeniczne.

1.3.2 Bogactwa naturalne.

Na terenie miasta Rzeszowa bogactwa naturalne występują w postaci surowców energetycznych i złóż wód podziemnych. Surowcem energetycznym wydobywanym na obszarze miasta jest gaz ziemny, dla którego utworzone zostały dwa obszary górnicze: „Kielanówka – Rzeszów 1”, oraz „Zalesie”. Wydobyciem zajmuje się PGNiG S.A. Oddział Sanocki Górnictwa, Nafty i Gazu w Sanoku.

W przypadku wód podziemnych na terenie miasta mamy do czynienia z dwoma rodzajami. Są to wody mineralne (solanka chlorkowo-sodowo-bromkowo-jodowo-borowa), które zostały stwierdzone w wykonanych dwóch otworach geologicznych. Drugi rodzaj wód podziemnych to wody termalne. Występują one na prawym brzegu Wisłoka, w rejonie: Osiedla Zimowit i Drabinianka, a także w lewobrzeżnej części doliny na osiedlu Kmity. Wody te mogą być wykorzystane w energetyce, balneologii, rekreacji i przemyśle spożywczym.

W poprzednich latach eksploatowano na terenie miasta żwiry i pospółki w obrębie terasy zalewowej Wisłoka. W obszarze Przybyszówki, Nowego Miasta i Białej eksploatowano glinę na potrzeby istniejących cegielni. Złoża tego surowca uległy wyczerpaniu.

1.3.3 Warunki wodne.

a) Wody powierzchniowe.

Rzeszów leży na terenie zlewni rzeki Wisłok, będącej lewobrzeżnym i największym dopływem Sanu. Wisłok wypływa z północnych zboczy masywu Komańczy jako rzeka o charakterze górskim aż do osiągnięcia granic miasta. Po minięciu Rzeszowa zmienia swój charakter na rzekę niziną.

Dolina Wisłoka o lekko meandrującym korycie do granic miasta ma przebieg południkowy. Na obszarze miasta przyjmuje następujące dopływy: prawobrzeżne - Strug, Czekań, Młynówka oraz lewobrzeżne: Rudka, Mikośka i Przyrwa.

Dopływające do Rzeszowa wody Wisłoka zostały spiętrzone stopniem wodnym. Stopień ten zabezpiecza wymaganą rzędną piętrzenia dla Zakładu Uzdatniania Wody w Zwiężycy.

Przy stopniu wodnym powstał zbiornik wodny, którego główną funkcją była poprawa warunków wodnych dla ujęcia wody pitnej dla miasta w Zwiężycy a uzupełniającą - rekreacja oraz wykorzystanie do uprawiania sportów wodnych. Powierzchnia zbiornika z chwilą rozpoczęcia eksploatacji wynosiła 120 ha, a

jego pojemność około 3,6 mln m³. Duże zamulenie tego obiektu znacznie zmniejszyło jego pojemność a ponadto wpłynęło negatywnie na stan czystości wody. Po częściowej przebudowie posiada on powierzchnię 60 ha i pojemność ok. 1,1 mln m³, a wody spełniają normy II klasy czystości.

Według danych WIOŚ z 2001 i 2002 r. wody dopływające do Rzeszowa są dobrze natlenione i zawierają niedużo substancji organicznych (II klasa czystości). Są to jednak wody ponadnormatywnie zanieczyszczone azotynami o znacznej zawartości fosforu ogólnego i niezadowalającym poziomie saprobowym (III klasa cz. w.). Ponadto wody dopływające do Rzeszowa są silnie zanieczyszczone bakteriologicznie

Wisłok poniżej Rzeszowa był w 2001 i 2002 r. rzeką ponadnormatywnie zanieczyszczoną. Z porównania właściwości fizykochemicznych, hydrobiologicznych i bakteriologicznych wód dopływających i odpływających z Rzeszowa wynika, że istotnym zmianom nie ulegały wskaźniki tlenowe, świadczące o zanieczyszczeniu substancjami organicznymi. Inne parametry wykazywały nieduże pogorszenie.

b) Wody podziemne

Na terenie miasta Rzeszowa wody podziemne tworzą dwa poziomy hydrogeologiczne:

- poziom związany z utworami czwartorzędowymi (I) oraz poziom związany z utworami mioceńskimi (II).

Poziom I to poziom wody gruntowej związany z serią żwirowo piaszczystych plejstocenijskich osadów rzecznych. Zwierciadło tego poziomu znajduje się na głębokości od 1,5m do 5,0m. Zasilanie wód następuje przez infiltracyjne wody opadowe i rzeczne. Zwierciadło wody jest napięte, pomijając obszar terasy zalewowej, gdzie pozostaje luźne. Cechuje go mała wydajność i może być wykorzystywany do zaopatrzenia w wodę jedynie przez indywidualnych odbiorców.

- **Poziom II** są to wody pod napięciem i występują w różnych warstwach wodonośnych, nie posiadając ze sobą kontaktu hydraulicznego. Pierwsze zwierciadło znajduje się na głębokości poniżej 30m ppt., drugie poniżej 90m ppt., a trzecie zwierciadło tych wód zostało nawiercone poniżej 170m ppt. Są to wody silnie zmineralizowane i nie mogą być wykorzystywane jako woda do picia.

Północne tereny Rzeszowa znajdują się w obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 425 „Dębica – St. Wola – Rzeszów” i jego Strefie Ochronnej. Obejmuje on część obszaru Pradoliny Podkarpackiej i ciągnie się równoległe do granicy Podgórze Rzeszowskiego. Jest to największy zbiornik wód podziemnych w granicach województwa podkarpackiego.

1.3.4 Gleby.

Na terenie miasta Rzeszowa mamy do czynienia z różnymi typami gleb. Związane jest to ze zróżnicowaniem skał macierzystych, z których one powstały.

Z utworów lessowych i deluwialnych zlokalizowanych na obszarze Podgórze Rzeszowskiego (centralna część miasta) oraz Pogórza Karpackiego (tereny południowo-wschodnie) powstały gleby brunatne właściwe, kwaśne i wylugowane oraz gdzieś tam czarnoziemy deluwialne, czarnoziemy zdegradowane i gleby bielcowe. Najlepszymi z tych gleb są czarnoziemy deluwialne będące glebami pyłowymi z dość dużą warstwą próchnicy, sięgającą ok. 30cm. Są one bogate w składniki pokarmowe i mają bardzo dobre warunki powietrzno-wodne.

Teren doliny Wisłoka to obszar występowania mad rzecznych oraz czarnoziemów deluwialnych. Skała macierzystą tych gleb były utwory aluwialne. Dobra struktura, korzystne warunki wodno-powietrzne, a okresowo nadmierne uwilgotnienie to cechy tych gleb.

Wartość bonitacyjna gleb na terenie miasta Rzeszowa ma szeroką skalę. W ogólnej powierzchni przeważają gleby zaliczone do II, IIIa i IIIb klasy bonitacyjnej. Znikomą powierzchnię zajmują gleby V klasy.

Terasa zalewowa Wisłoka oraz doliny jego dopływów są zajęte przez użytki zielone należące do I i II klasy bonitacyjnej.

Według danych z 1995r. Powierzchnia użytków rolnych w mieście wynosiła 2241 ha. Obserwowany jest jednak znaczny spadek tej powierzchni na skutek zmiany ich przeznaczenia z rolniczego na nierolnicze.

Poziom zanieczyszczenia warstwy ornej gleb na terenie miasta jest stosunkowo niski. Według IUNG-u, zawartość w glebie siarki w formie siarczanowej, a więc dostępnej dla roślin, na przeważającym obszarze miasta Rzeszowa była oceniana na poziomie zawartości naturalnej (niskiej) – stopień 1. Jedynie na niewielkim obszarze miasta, usytuowanym po jego północno-wschodniej stronie, gleba wykazywała nieco zwiększoną zawartość siarki siarczanowej – na poziomie zawartości średniej – stopień 2.

Opierając się na dotychczasowym rozeznaniu stanu zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi w Rzeszowie oraz na ogólnym poziomie zanieczyszczenia środowiska w mieście, można ostrożnie wnioskować, że ogólna ocena jakości chemicznej gleb na terenie miasta Rzeszowa, określająca zawartość metali ciężkich – kadmu, ołowiu, miedzi, chromu, niklu i cynku – jako naturalną w glebie – stopień „0”, jest korzystna. Gleby takie nadają się pod wszystkie uprawy rolnicze i ogrodnicze, zwłaszcza pod uprawy roślin, w tym warzyw liściowych i korzeniowych, przeznaczonych dla dzieci i niemowląt. Pokrywę glebową tych obszarów należy szczególnie chronić przed wprowadzaniem metali ciężkich pochodzenia antropogenicznego.

1.3.5 Klimat.

Rzeszów usytuowany jest na pograniczu dwóch regionów fizyczno-geograficznych charakteryzujących się warunkami klimatycznymi strefy przejściowej. Klimat miasta łączy w sobie cechy cieplejszej Kotliny Sandomierskiej i chłodniejszego Pogórza Karpackiego. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,5°C przy amplitudzie miesięcznej do 23°C, z najcieplejszym lipcem (średnia temperatura 17,6°C) i najchłodniejszym styczniem (średnia temperatura -5,2°C).

Miesiącem, w którym występuje największa ilość dni gorących jest lipiec, a ich łączna liczba wynosi 37. Okres letni, czyli o średniej temperaturze dobowej powyżej 15°C, trwa 90 – 100 dni.

Najniższe temperatury notuje się w styczniu (średnia temperatura wynosi - 5,3°C) Ogółem na tym terenie notuje się średnio 51 dni mroźnych w roku. Dni z przymrozkami obserwuje się średnio 122 razy w roku.

Warunki wilgotnościowe nie odbiegają od średnich krajowych. Najbardziej wilgotnymi miesiącami są listopad i grudzień (86-88% wilgotności względnej), najmniej maj i czerwiec.

Z poziomem temperatury i wilgotności powietrza związane jest występowanie mgieł i zamgleń, największa ilość dni z takimi zjawiskami atmosferycznymi przypada na ostatnie miesiące roku.

Bardziej zmienny jest rytm dobowy wilgotności z maksimum w godzinach nocnych i minimum w południowych. Napływ suchego powietrza z południa w postaci wiatrów dukielskich jest zwykle przyczyną zaburzenia tego rytmu.

Warunki wietrzne – ruch powietrza w makroskali rejonu Rzeszowa zdominowany jest napływem z kierunków zachodniego i wschodniego oraz modyfikującą rolę doliny Wisłoka i gór sterującymi wiatrami z południowo – południowego - zachodu (SSW). Cisze i wiatry do 1 m/s występują przez ok. 8,6% czasu w roku.

Zachmurzenie, opady atmosferyczne i pokrywa śnieżna. Przebieg roczny zachmurzenia jest typowy jak w innych częściach kraju. Najbardziej zachmurzone są miesiące jesienno-zimowe, najmniej miesiące wiosenne i letnie. Ilość dni pogodnych z zachmurzeniem poniżej 2 stopnia wynosi 45, dni pochmurnych ok. 150. Roczna suma opadów na tym terenie wynosi 700 mm. W półroczu chłodnym pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio 83 dni.

W obrazie stosunków klimatycznych obszarów zabudowanych Rzeszowa występują charakterystyczne odstępstwa, właściwe dla dużych zespołów miejsko - przemysłowych. Wiążą się one z powstaniem miejskiej wyspy ciepła, obejmującej zasadniczo centrum miasta ze wzrostem temperatur minimalnych o 1-2°C i temperatury średniej ok. 0,5°C, ograniczoną wentylacją naturalną zabudowy w centrum lub też hiperwentylacją w brzegowych osiedlach. Zmniejszona jest też częstość występowania mgieł lub zamgleń. Z kolei w terenach najniższej położonych o podłożu naturalnym lecz wilgotnym, mogą pojawiać się ze zwiększoną częstością warunki wysokiej wilgotności powietrza, prowadzące do two-

rzenia się mgieł i radiacyjnych spływów powietrza chłodnego z wyżej położonych miejsc.

1.3.6 Szata roślinna.

Według podziału geobotanicznego prof. W. Szafera północna część miasta, należąca do Okręgu Doliny Sandomierskiej, cechuje się występowaniem zbiorowisk nitrofilnych pól uprawnych, terenów ruderalnych i wydeptywanych oraz półnaturalne i antropogeniczne zbiorowiska łąkowe. Pozostała część miasta leży w zasięgu Podokręgu Pogórza Lessowego, gdzie mamy do czynienia z zbiorowiskami roślin segetalnych oraz zbiorowisk związanych z bardzo żyznymi i żyznymi glebami. Obserwuje się niewielki udział zbiorowisk kserotermicznych głównie na lessowych i nasłonecznionych zboczach.

Roślinność leśna to dominujące olsze i łągi zlokalizowane wzdłuż cieków wodnych oraz fragmenty lasów grądowych. Związane z położeniem geograficznym miasta jak stopniowe ustępowanie roślinności strefy borealnej i subborealnej na korzyść roślinności górskiej.

Zbiorowiska leśne.

Lasy w granicach administracyjnych Rzeszowa zajmują ok. 24 ha. Ogólnie można stwierdzić, że występujące tu zbiorowiska leśne budują różne zespoły, a głównym gatunkiem jest dąb szypułkowy. Spośród gatunków drzew tworzących domieszkę w tym drzewostanie dębowym można wymienić grab, sosnę, lipę, jesion i inne.

Bardzo istotny pod względem cech dendrologicznych i florystycznych jest dębowy starodrzew – Lisia Góra, położony w południowej części miasta w sąsiedztwie zalewu na Wisłoku. Obecnie chroniony na powierzchni 8,11 ha jako rezerwat przyrody. W runie tego zbiorowiska występują gatunki chronione roślin – kruszyna, kopytnik i inne.

W południowo-wschodniej części miasta, znajdują się Lasy Matysowskie zajmujące powierzchnię 15,9 ha. Obserwować tam można fragmenty zbiorowisk buczyny karpackiej, grądów i łągów. Występują tu między innymi chronione gatunki storczyków oraz liczne inne gatunki chronione.

W dolinie Młynówki, w niewielkich płatach rozwija się roślinność zbiorowiska lasów olszowych i jesionowych, w których występują: jesion, olsza czarna, a także dąb szypułkowy, jawor i wiąz polny.

Niewielkie fragmenty lasów łągowych wierzbowo - topolowych występują w dolinie Przyrwy.

Okolice Zalewu Rzeszowskiego charakteryzują rozwijające się w specyficznych warunkach siedliskowych łągi wierzbowo-topolowe, wykształcone głównie jako zbiorowiska wikliny nadrzecznej z udziałem krzewiastych wierzb.

Obszary leśne w rejonie Rzeszowa zarządzane przez Nadleśnictwo Strzyżów (RDLP Krosno), znajdują się w zasięgu I strefy oddziaływań przemysłowych zanieczyszczeń atmosferycznych.

Zieleń miejska.

Tereny zielone w mieście są nieodłącznym elementem jego krajobrazu i odgrywają istotną rolę w poprawie warunków życia ludności. Pełni ona w mieście następujące funkcje: biologiczną, plastyczną, społeczną oraz produkcyjną. Zieleń w Rzeszowie nie tworzy ciągłego spójnego systemu. Są to zazwyczaj przypadkowo zlokalizowane, nie powiązane ze sobą tereny. Obejmuje ona parki, zieleńce, zieleń przyuliczną, zieleń cmentarna, lasy, zadrzewienia, ogródki działkowe.

Tereny zieleni ogólnodostępnej w Rzeszowie zajmują powierzchnię ok. 425 ha.

Nazwa	Powierzchnia w ha
Parki	67,8
Zieleńce miejskie i przyuliczne	115,7
Zieleń osiedli mieszkaniowych	218,1
Lasy (Lisia Góra, Lasy Matysowskie)	24,0

Parki.

Na terenie Rzeszowa znajdują się następujące parki:

Nazwa	Powierzchnia w ha
Park Zalesie	1,0
Park im. Wł. Szafera w Słocinie	6,0
Ogród Miejski	4,5
Park Jedności Polonii z Macierzą	4,6
Park os. Kmity	7,5
Park Sybiraków	8,5
Park Kultury i Wypoczynku	15,1
Park Dominikański	1,7
Tereny nad Zalewem	11,8
Park na Staromieściu przy ul. Rycerskiej	6,8

Zieleń cmentarzy. Dostępna jest w sposób ograniczony dla ogółu ludności. Na terenie Rzeszowa znajduje się 10 cmentarzy o powierzchni 36,5 ha z czego 6,6 ha to cmentarze zamknięte. Trzy z nich objęte są ochrona zabytków. W zadrzewieniach dominują rodzime gatunki drzew i krzewów. Spotykane są wprowadzane przez ludność gatunki egzotyczne.

Zieleń osiedlowa. Ok. 80% terenów zajętych przez zieleń osiedli mieszkaniowych to zieleń niska, fragmenty starodrzewu i drzewa owocowe. Zajmują one niewielkie powierzchnie i pocięte są szeregiem chodników i parkingów.

Zieleńce, zieleń przy ulicach i obiektach sportowych

Na terenie miasta zieleńce i zieleń przy ulicach zajmuje łącznie ok. 179 ha. Zieleńce usytuowane są z reguły na niewielkich płaszczyznach gruntu, a zieleń przyuliczna wykształcona jest głównie w postaci wąskich pasów roślinności wzdłuż dróg. Dominuje zieleń niska, z przewagą traw, często wzbogacona nasadzeniami kwiatowymi, jako kwietniki, rabaty itp. Niekiedy zieleni tego typu towarzyszą drzewa, zazwyczaj gatunki liściaste.

Zieleń tego typu posiada głównie znaczenie estetyczne, a funkcje środowiskowe tych terenów nie są rozwinięte wystarczająco, szczególnie ze względu na małe powierzchnie.

Zieleń towarzysząca obiektom sportowym zajmuje powierzchnię około 29,6 ha, głównie na zapleczu lub w otoczeniu boisk sportowych, kortów lub stadionów. Największy teren zieleni towarzyszącej – 13,2 ha znajduje się przy ośrodku sportowym CWKS „Resovia” przy ul. Sportowej.

W latach 2000 – 2003 celem wzbogacenia jak również zwiększenia powierzchni zieleni w mieście dokonano nowych nasadzeń, wśród których nasadzono 5129 szt. bylin, 29609 drzew, 53306 krzewów i 47155 ligustra. Z drzew posadzono: wierzby, brzozy, lipy, klony, akacje, buk, dąb, świerk, cis, wiśnię ozdobną. Nasadzone krzewy to: forsycja, berberys, tuje, hortensja, magnolie, karagany, derenie, irgi, ogniki, jałowce, żywotniki, kosodrzewiny.

1.3.7 Świat zwierząt

Z punktu widzenia regionalizacji zoogeograficznej okolice Rzeszowa znajdują się na pograniczu dwóch odrębnych jednostek. Od południa sięgają tu gatunki zwierząt związane z okręgiem zachodniokarpackim podregionu górskiego, tworząc strefę przejściową do leżących na północ terenów zasięgu zwierząt zaliczonych do podokręgu Śląsko-Małopolskiego, okręgu środkowopolskiego.

Wśród zwierząt najciekawsza jest awifauna siedlisk nadwodnych i wodnych, która na terenie Rzeszowa obejmuje 27 gatunków ptaków. Zalew Rzeszowski na Wiśloku, głównie z racji swojego zróżnicowania siedliskowego jest największą ostoją ptaków wodnych w okolicy. Spośród gatunków zwierząt łownych wymienia się sarnę, zającą szaraka oraz bażanta. Wody Wiśloka i dopływów leżą już w niżowej krainie leszcza, ale nadal zaznacza się wpływ podgórskiej krainy brzany.

Na terenie miast brak gatunków endemicznych.

Obserwowany w innych miastach proces stopniowej synantropizacji fauny zachodzi również w Rzeszowie, z obszarów otaczających wnikają do wnętrza miasta nowe.

1.3.8 Obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną

Na terenie Rzeszowa znajduje się rezerwat przyrody Lisia Góra. Jest to rezerwat typu krajobrazowego, utworzony na powierzchni 8,11 ha w 1999 roku. Usytuowany jest na zachodnim brzegu Zalewu Rzeszowskiego na Wisłoku.

Na terenie miasta, w centrum Rzeszowa, znajduje się 27 pomników przyrody ożywionej. Łącznie jest to 66 drzew należących do 12 gatunków – w tym jeden gatunek iglasty – modrzew. Najwięcej pomnikowych drzew to: dęby szypułkowe – 36 sztuk oraz lipy drobnolistne i szerokolistne – 13 szt.

Na obszarze miasta znajdują się ponadto stanowiska gatunków roślin objętych ochroną (wg rozporządzenia Ministra Środowiska z 11 czerwca 2001 roku).

Gatunki objęte ochroną ścisłą, spośród roślin zielnych: zimowit jesienny, grązel żółty, bluszcz pospolity, podkolan biały.

Gatunki objęte ochroną częściową, m.in.: kruszyna pospolita, kopytnik pospolity.

Szczególnym przedstawicielem gatunków objętych ochroną jest zimowit jesienny, który na obszarze miasta występuje w trzech rejonach. Są to:

- łąki pomiędzy aleją Armii Krajowej a aleją Gen. Wł. Sikorskiego, gdzie zajmuje stosunkowo znaczną powierzchnię;
- łąki pomiędzy ul. Jazową i Strażacką oraz aleją Gen. Wł. Silorskiego;
- łąki w dolinie potoku Młynówka.

Gatunek ten na terenie Polski jest dość rzadki. W ostatnim czasie stracił znaczną część swoich stanowisk i z tego względu istniejące stanowiska zasługują na szczególną ochronę.

1.3.9 System przyrodniczo – ekologiczny miasta

System ten w obszarze miasta tworzą doliny cieków wodnych. Główną osią tego systemu jest rzeka Wisłok.

Dolina Wisłoka stanowi korytarz ekologiczny o charakterze regionalnym, łączy tereny miasta z otwartymi terenami rolnymi i leśnymi rozciągającymi się w otoczeniu co sprzyja i ułatwia wymianę genów i wzbogaca różnorodność biologiczną miasta.

Doliny bocznych dopływów Wisłoka pełnią funkcję lokalnych korytarzy ekologicznych, tworząc różnej szerokości pasma zieleni, przeważnie nieurządzonej.

Układ ten nie tworzy spójnej całości. Poprzerywany jest różnego rodzaju barierami typu – linia kolejowa, tereny baz składów lub tereny przemysłowe.

Te sztuczne bariery, stworzone przez działalność człowieka spowodowały odcięcie centrum miasta od większych pasm zieleni sięgających z zewnątrz.

Dlatego też roślinność w obszarze Śródmieścia ma charakter „wysp” nie połączonych ze sobą ciągami zieleni.

Należy podkreślić ważną rolę doliny Wisłoka w organizmie miasta z uwagi na jej funkcję przyrodniczą, rekreacyjną i klimatyczną.

1.3.10 Zanieczyszczenie powietrza

Przyczyną zanieczyszczenia atmosfery w mieście są: spalanie paliw energetycznych, produkcja przemysłowa, transport drogowy, ogrzewanie budynków. Największymi źródłami zanieczyszczenia powietrza w Rzeszowie są dwie elektrociepłownie: EC Rzeszów, EC WSK.

W strukturze emisji zanieczyszczeń wyróżnia się: pyły i gazy ze spalania paliw, w tym SO₂, NO₂, CO, CO₂ oraz zanieczyszczenia specyficzne z procesów technologicznych. Zawartość tych substancji w atmosferze uległa wyraźnemu zmniejszeniu w odniesieniu do lat poprzednich.

W emisji zanieczyszczeń przemysłowych głównym emitentem na terenie miasta pozostają WSK oraz ICN Polfa, Zelmer.

Na stan atmosfery znaczący wpływ mają toksyczne zanieczyszczenia ze spalin samochodowych. Ich ilość kształtowana jest przez dwa niezależne czynniki: wzrost ilości samochodów i natężenie ruchu.

Dodatkowym elementem zanieczyszczenia atmosfery jest emisja niska będąca skutkiem ogrzewania lokalnego. Jest to jednak na terenie miasta stosunkowo mały problem, ponieważ zdecydowana większość mieszkań podlega scentralizowanemu systemowi grzewczemu. Istniejące lokalne kotłownie węglowe przyczyniają się do emisji zwiększonej ilości zanieczyszczeń do atmosfery.

Stopień zanieczyszczenia powietrza na terenie Rzeszowa cechuje się powolnym spadkiem, najsilniej zaznacza się to w przypadku dwutlenku siarki.

Wyniki całorocznej oceny poziomu substancji w powietrzu wykonanej przez Podkarpacki WIOŚ wykazuje, że ze względu na kryteria ochrony zdrowia obszar Rzeszowa klasyfikowany jest do strefy B/C tj. o możliwych przekroczeniach wartości dopuszczalnej zanieczyszczeń.

1.3.11 Hałas

W Rzeszowie główną przyczyną zagrożeń akustycznych jest komunikacja drogowa oraz kolejowa. W związku z tym obszarami zagrożonymi hałasem są tereny położone w pobliżu większych dróg, przy skrzyżowaniach. W okolicy dworca PKP, według WIOŚ na terenie miasta w porze dziennej na około 70% ulic poziom hałasu osiąga wielkość 70 – 80 dB, czyli powyżej normy określonej dla terenów zabudowy mieszkaniowej. Bardzo wysoki poziom, powyżej 80 dB panuje w okolicy ok. 7% ulic. Pozostałe mieszczą się w normie.

W porze nocnej notowano głównie hałas na poziomie 65 – 75 dB (ok. 80% ulic).

Hałas przemysłowy ma charakter lokalny i jego poziom wykazuje wartości malejące. Ogólnie rzecz biorąc zagrożenie hałasem na terenie miasta Rzeszowa ma tendencje wzrostową.

Stan środowiska na terenie miasta Rzeszowa w zakresie czystości powietrza atmosferycznego nie budzi istotnych zastrzeżeń, wymaga jednak dalszego systematycznego wprowadzania zmian i poprawy. Natomiast w kwestii poziomu hałasu, oraz czystości wód powierzchniowych jest wiele do zrobienia. Władze miasta mogą poprzez odpowiednie decyzje i inwestycje wpłynąć na poprawę środowiska i warunków życia mieszkańców miasta.

Priorytetowymi działaniami powinny być:

- a) poprawa jakości wód:
 - budowę i rozbudowę sieci kanalizacyjnej i deszczowej, oraz oczyszczalni ścieków zwłaszcza powyżej ujęcia wody;
 - ograniczenie dopływu ścieków systemem kanalizacji deszczowej do cieków wodnych;
 - wyeliminowanie szkodliwych substancji w ściekach przemysłowych;
- b) poprawa czystości powietrza:
 - likwidacja niskiej emisji poprzez likwidację indywidualnych kotłowni węglowych, wprowadzenie tylko ekologicznych nośników energii, podłączenie do centralnego systemu grzewczego;
 - odpowiednie inwestycje komunikacyjne, zmniejszenie ruchu drogowego w centrum miasta, poprzez budowę obwodnic i domykanie istniejącego układu komunikacyjnego;
- c) ograniczenie zagrożenia hałasem:
 - budowa ekranów akustycznych wzdłuż południowej obwodnicy miasta oraz wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej;
- d) zmodernizowana gospodarka odpadami:
 - budowa kwatery na odpady niebezpieczne;
 - budowa sortowni odpadów;
- e) ochrona walorów przyrodniczych miasta:
 - przeprowadzenie inwentaryzacji terenów zielonych i roślinności rzeczywistej miasta;
 - zorganizowanie systemu informacji o środowisku i formach edukacji ekologicznej dla mieszkańców.

II NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO-SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA I REGIONU

Założenia programu rewitalizacji zgodne są ze **Strategią Rozwoju Miasta Rzeszowa**, uchwaloną uchwałą rady Miasta Rzeszowa Nr LXXV/62/98 z dnia 16 czerwca 1998 r. Spójność tematyczną notuje się ze strategicznymi celami głównymi rozwoju miasta:

- tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju Rzeszowa jako atrakcyjnego miejsca dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju szkolnictwa wyższego, nauki i kultury,
- poprawa warunków życia mieszkańców i stanu bezpieczeństwa publicznego,
- rozwój i poprawa funkcjonowania systemu komunikacji i infrastruktury technicznej,
- ochrona i zagospodarowanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- zagospodarowanie terenu miasta w sposób racjonalny pod względem przestrzennym i architektonicznym.

Cele programu rewitalizacji są również zgodne z kierunkami wyznaczonymi w **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Rzeszowa**, uchwalonym uchwałą Rady Miasta Rzeszowa Nr XXXVII/113/2000 z dnia 4 lipca 2000 r., a także z założeniami **Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2000 – 2006** w zakresie tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju kultury i ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych, w tym wzbogacenia istniejących i kreowania nowych produktów turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym

Na rewitalizowanych obszarach obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- **OBSZAR A1** - MPZP Nr 51/2/2002 przy Rynku Starego Miasta między kamienicami nr 19 i nr 24 w Rzeszowie, uchwalony uchwałą Nr XX/15/2004 z dnia 16 marca 2004 r.
- **OBSZAR B1** – brak.
- **OBSZAR C1** - MPZP nr 33/15/2000 w rejonie ul. Karowej w Rzeszowie w części, oznaczonej konturem ABCD,
 - MPZP Nr 10/7/96 os. "Nowe Miasto" w Rzeszowie.

W opracowaniu są następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- **OBSZAR A1** - MPZP Nr 20/5/2001 „Rzeszowskie Centrum Komunikacyjne”,
 - MPZP Nr 30/12/2000 usług komercyjnych i publicznych przy ul. Szpitalnej w Rzeszowie,
 - MPZP Nr 34/16/2000 zespołu usług centrotwórczych przy al. Piłsudskiego w Rzeszowie,

- MPZP Nr 48/6/2001 "Plac Dworcowy" w Rzeszowie,
 - MPZP Nr 52/3/2002 przy ul. Słowackiego (między ul. Dymnickiego, a skrzyżowaniem z ul. Kr. Kazimierza) w Rzeszowie „Plac na Różance”
 - MPZP Nr 75/5/2004 w rejonie Hotelu Rzeszów przy al. Ciepelińskiego w Rzeszowie.
- **OBSZAR B1** – brak.
 - **OBSZAR C1** – MPZP Nr 33/15/2000 w rejonie ul. Karowej w Rzeszowie

Dokumenty dotyczące polityk w różnych sektorach społeczno-gospodarczych

- Wieloletni Program Inwestycyjny,
- Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami: poprawa jakości i ochrona zasobów środowiska przyrodniczego, rozwój i poprawa funkcjonowania infrastruktury technicznej mającej wpływ na jakość życia mieszkańców i środowisko, proekologiczne zagospodarowanie terenów przemysłowych i skażonych, proekologiczne gospodarowanie zasobami terenów zielonych miasta,
- Wieloletni Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym Miasta Rzeszowa,
- Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2004 – 2008,
- Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych – Miasto Rzeszów – powiat grodzki,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Pomocy Społecznej

III ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

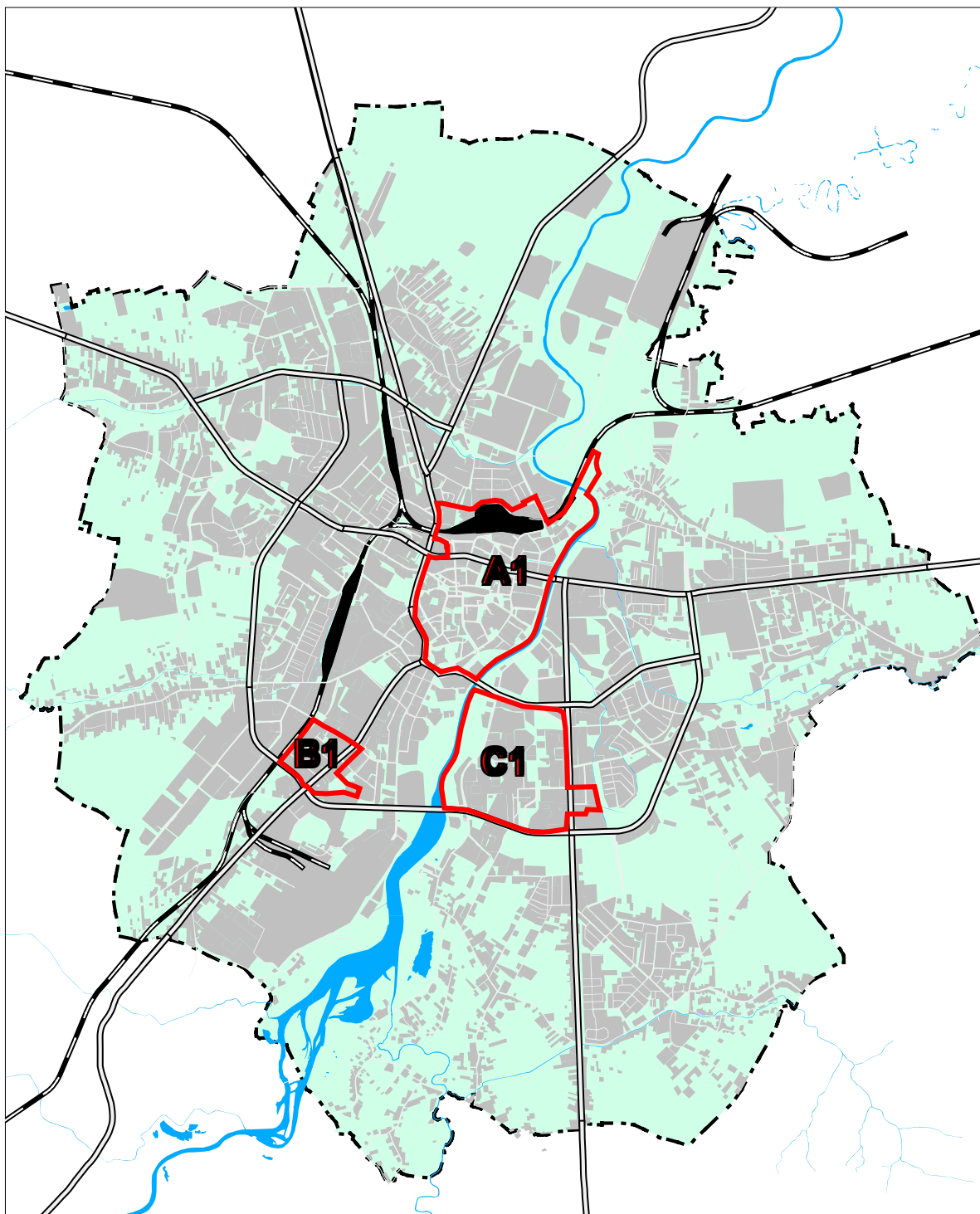
1) Podokresy programowania: 2004-2006, i lata następne,

2) Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru

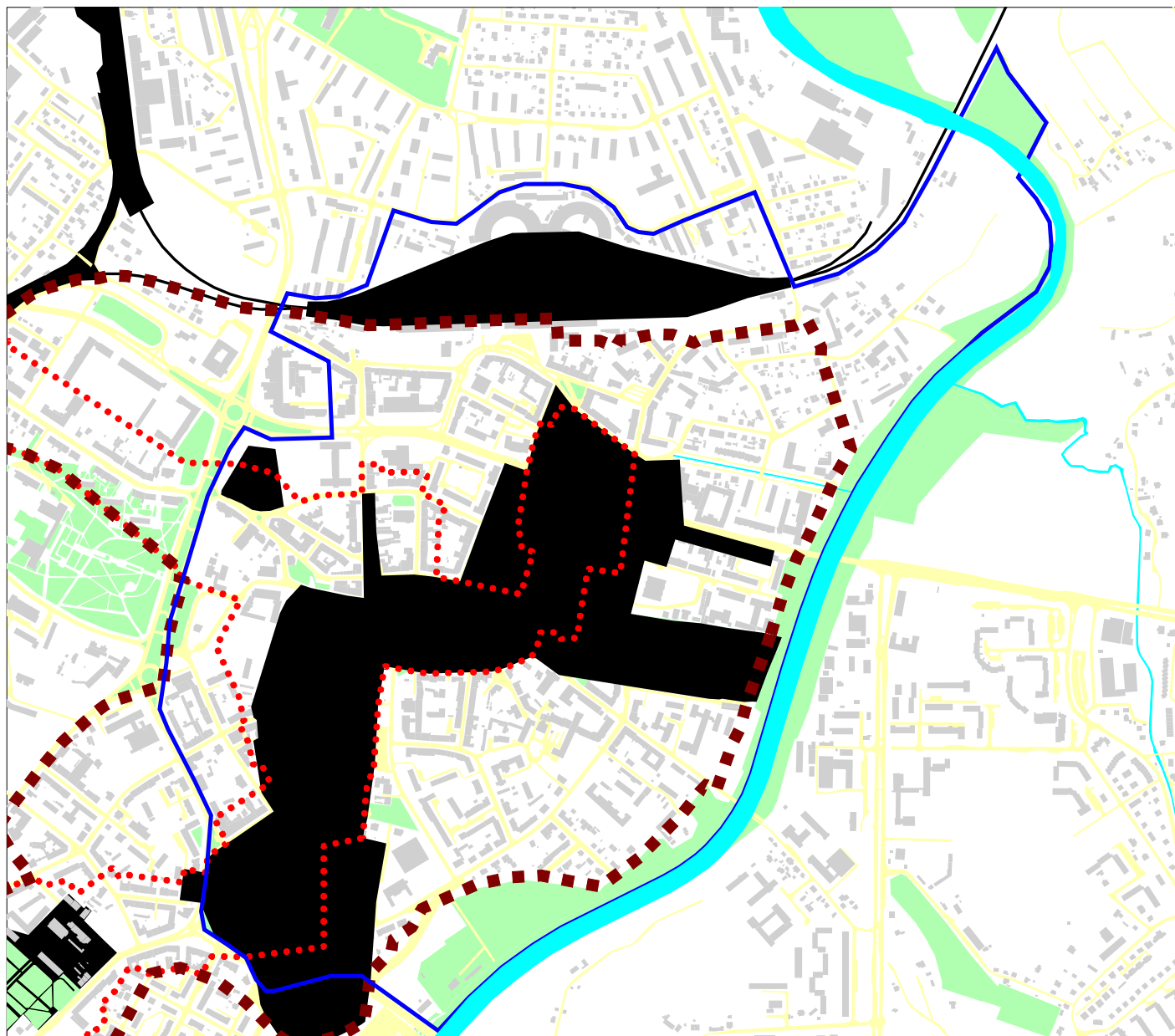
Proponuje się, aby działania zmierzające do rewitalizacji części obszaru miasta Rzeszowa miały charakter etapowy i skoncentrowały się zwłaszcza na obszarach miasta, obejmujących:

- Śródmieście (A1)
- Osiedle Dąbrowskiego (B1),
- Osiedle Nowe Miasto(C1),

OBSZARY PROPONOWANE DO DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

OBSZAR A1

- UKŁAD URBANISTYCZNY WPISANY DO REJESTRU ZABYTKÓW
- STREFA "A"
- STREFA "B"

Rewitalizowany teren znajduje się w Śródmieściu Rzeszowa. Od wschodu ograniczony jest rzeką Wisłok, jedynie w rejonie mostu kolejowego przekracza barierę rzeki obejmując swym zasięgiem kopiec Konfederatów Barskich. Od północy graniczy z ul. Kochanowskiego dochodząc do linii kolejowej na wysokości ul. Sienkiewicza i biegnąc dalej na zachód dochodzi do wiaduktu tarnobrzesckiego. Granica zachodnia obszaru A1 obejmuje budynki położone przy ul. Jabłońskiego i Grunwaldzkiej dochodząc do alei Piłsudskiego, gdzie skręca na zachód do ronda przy Hotelu Rzeszów,

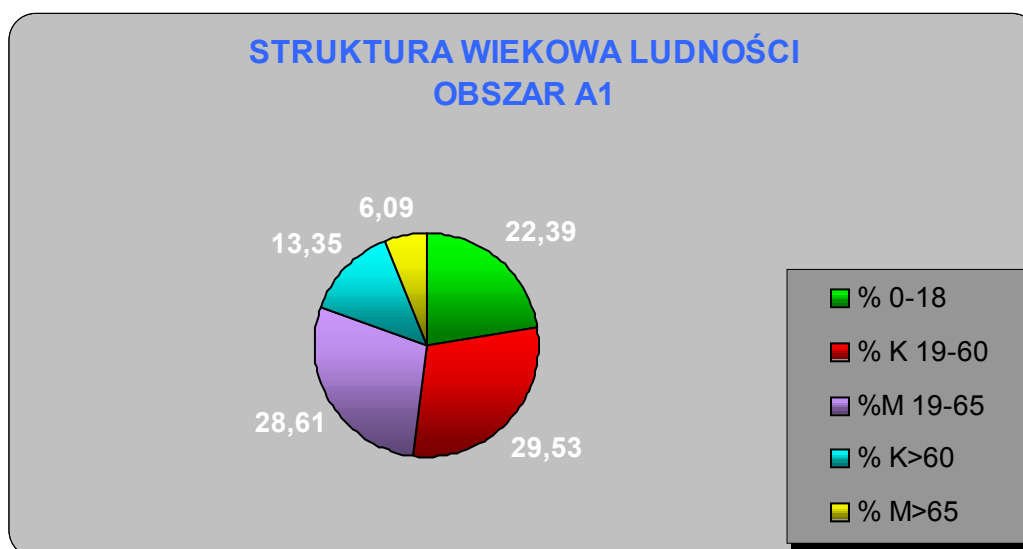
dochodząc do linii kolejowej na wysokości ul. Sienkiewicza i biegnąc dalej na zachód dochodzi do wiaduktu tarnobrzesckiego. Granica zachodnia obszaru A1 obejmuje budynki położone przy ul. Jabłońskiego i Grunwaldzkiej dochodząc do alei Piłsudskiego, gdzie skręca na zachód do ronda przy Hotelu Rzeszów,

a następnie biegnie ulicami Cieplińskiego, Lisa – Kuli do Pl. Śreniawitów. Na tymże placu granica skręca na wschód biegnąc po nowo wybudowanej Trasie Zamkowej do Wisłoka.

Obszar zajmuje powierzchnię około 168 ha, zamieszkuje go około 9 200 osób.

Ludność zamieszkująca Śródmieście charakteryzuje się następującymi parametrami:

- wysoki odsetek ludzi starszych po 60 roku życia - prawie 20 % w stosunku do ogółu mieszkańców, z tego kobiet jest dwa razy więcej,
- duży udział ludzi młodych do 18 roku życia – 22,39% ogółu,
- ludność w wieku produkcyjnym stanowi 58,14% ogółu.

Na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie obszar ten jest jednym z trzech, wyróżniających się w Rzeszowie, obszarów ubóstwa.

Na obszarze Śródmieścia istnieją następujące obiekty oświaty publicznej:

- przedszkola przy ulicach: Szopena i Śniadeckich
- szkoły podstawowe przy ulicach : Bernardyńska, Szopena,
- gimnazja przy ulicach: Szopena i Orzeszkowej,
- szkoły średnie przy ulicach: 3 Maja, Szopena, Spytka Ligęzy
- szkolnictwo artystyczne Zespół Szkół Muzycznych Nr 1 i Nr 2.

Dominującą rolę w obszarze Śródmieścia ma centrum z najstarszą częścią miasta tj. rynkiem i jego otoczeniem. Zabudowa centrum Rzeszowa to substancja z różnego okresu – z przed I wojny światowej, o jednej do trzech kondygnacji, tak mieszkaniowa, jak i usługowa oraz kubatura powojenna z lat 50-tych, o wyraźnych cechach socrealizmu obiektów użyteczności publicznej. Nieco późniejsza jest zabudowa wielorodzinna plombowa. Substancja budowlana o mocno zróżnicowanym stanie technicznym.

Centrum obsługuje swym zasięgiem miasto (160 tysięcy mieszkańców i strefę podmiejską około 90 tys. mieszkańców).

Wszelka działalność inwestycyjna na tym terenie związana jest z dążeniem do koncentracji różnego rodzaju usług i funkcji śródmiejskich, i winna być podporządkowana wymogom konserwatorskim w celu ochrony substancji zabytkowej.

Powiązanie Centrum z miastem zapewnia podstawowy układ komunikacyjny.

Na układ komunikacji kołowej nakładają się bardzo ruchliwe ciągi układu pieszego – ul. Asnyka, Grunwaldzka, Kolejowa, Hetmańska, przy placach „Balcerowicza”, „Europie”, hali targowej. Całe to centrum objęte jest ochroną konserwatorską, co stwarza określony sposób jego zagospodarowania (4 strefy konserwatorskie: układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków, strefa A, strefa B, strefa archeologiczna).

ANALIZA PROBLEMÓW ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA RZESZOWA WRAZ Z PROPOZYCJĄ ROZWIĄZAŃ NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM

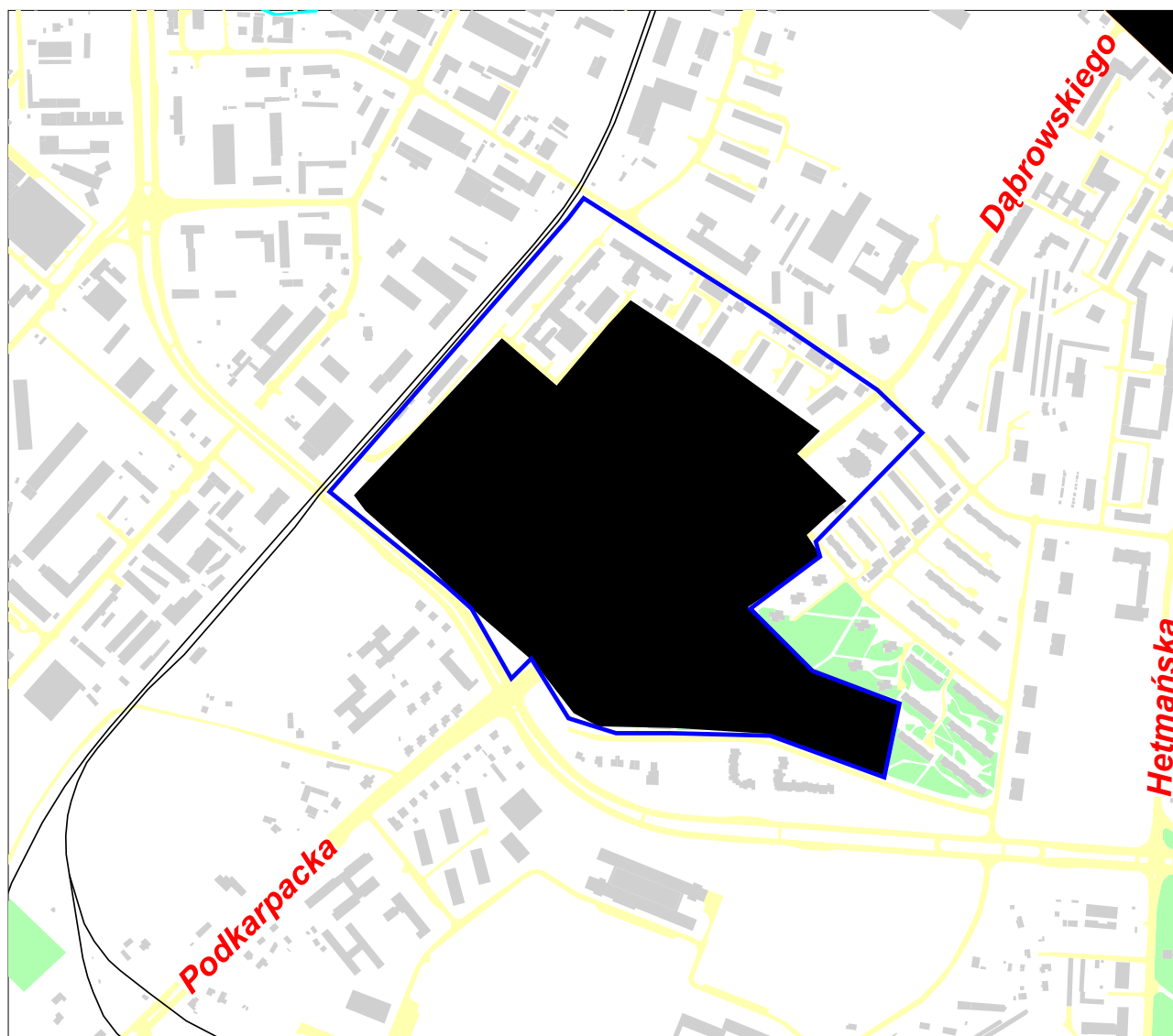
OBSZAR A1

L.p.	Analizowane obszary problemowe wg załączników ze studium	WNIOSKI	PROPOZYCJE ROZWIĄZANIA	OCZEKIWANE REZULTATY
1	<p>Załącznik nr 61 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego układu komunikacji</p> <p>Załącznik nr 90 Kierunki rozwoju komunikacji, w tym tereny niezbędne do wytyczenia ścieżek rowerowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzupełnienia i modernizacja dworca PKP na wysokie perony z przywróceniem secesyjnej architektury budynku dworcowego ▪ Komunikacja kolejowa zmniejszyła się o 12% (dane z 96 roku) ▪ Brak miejsc parkingowych w obrębie centrum ▪ Przekroczone normy hałasu komunikacyjnego na trasie Kraków-Przemyśl ▪ brak wyraźnie wykształconych ciągów ulicznych (obszary o pojedynczych ciągach) ▪ poprawa dróg w obrębie centrum ▪ poprawienie chodników i zwiększenie ścieżek rowerowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyeliminowanie ruchu towarowego PKP i w miejsce lokomotywni zrealizować nowy dworzec główny PKS połączony podziemnymi tunelami pieszymi z dworcem PKP i śródmieściem ▪ Wybudować dwa nowe dworce podmiejskie PKS w połączeniu z przystankami PKP ▪ Ożywienie przewozów oraz poprawa standardu ▪ ścieżka pieszo-rowerowa wzdłuż zachodniego brzegu rzeki od mostu w ciągu ulicy Lwowskiej ▪ ograniczenia negatywnego wpływu transportu na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bezpieczniejsze drogi i chodniki ▪ Umożliwienie niepełnosprawnym swobodnego poruszania się ▪ Przyciągnięcie zwiedzających ▪ Ożywienie gospodarcze w centrum miasta ▪ Nowe miejsca pracy ▪ Napływ krajowego i zagranicznego kapitału (przyciągnięcie inwestorów) ▪ Poprawa wizerunku miasta szczególnie w okolicach przydworcowych
2	<p>Załącznik nr 63 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego uzbrojenia terenu – inżynieria sanitarna</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pełne uzbrojenie miasta, dobrze rozwinięta infrastruktura w centrum ▪ Wymaga modernizacji około 65% sieci żeliwnej, i 27% sieci stalowej (najbardziej podatne na awarie) <p>Dofinansowanie i rozbudowa infrastruktury energoelektrycznej z najstarszą zabudową gdyż mają</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymiana na PCV awaryjność 3,2 % lub PE awaryjność 0,2% ▪ Sukcesywne zastępowanie istniejących napowietrznych linii średniego i niskiego napięcia liniami kablowymi ziemnymi ▪ Racjonalne oświetlenie miejsc publicznych, w tym modernizacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oszczędności, zmniejszenie nakładów ponoszonych na skutek awarii sieci ▪ Poprawa warunków mieszkańców i stanu bezpieczeństwa publicznego ▪ Poprawa teleinformacyjna łączy, mniejsza awaryjność, podniesienie standardu

	<p>Załącznik nr 64 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego uzbrojenia terenu - elektroenergetyka</p>	<p>przestarzałą infrastrukturę energetyczną (przyczyna awarii)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ubywa mieszkań a w ich miejsce wchodzi usługi z ogrzewaniem elektrycznym przez co wzrasta pobór mocy elektrycznej ▪ Rozbudowa tradycyjnej sieci telefonicznej jest utrudniona, konieczny jest rozwój i poprawa funkcjonowania systemu infrastruktury telekomunikacyjnej 	<p>oświetlenia ulicznego z zastosowaniem energooszczędnych rozwiązań</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa stacji transformatorowych ▪ Rozwiązanie alternatywne to sieć lokalna SRDA „telefony mobilne” ▪ Budowa systemu szerokopasmowego ISDN ▪ Wprowadzenie elektronicznej informacji na dworcach PKP i PKS ▪ Wprowadzenie monitoringu i tzw. (martwych kamer) w miejscach szczególnie niebezpiecznych 	
<p>3</p>	<p>Załącznik nr 60 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego zagospodarowania terenu</p> <p>Załącznik nr 66 Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych</p> <p>Załącznik nr 70 Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego</p> <p>Załącznik nr 71 Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturowego – układy urbanistyczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Obszary dysharmonii i nieładu przestrzennego do znaczących przekształceń które wymagają działań do zachowania, uporządkowania, dofinansowania oraz działań wyrównawczych, uzupełnienia usług w parterze, uzupełnienia plombowe, adaptacje strychów na cele mieszkaniowe i uzupełnienia nowoczesną „substancją” ▪ Należy objąć tereny wartościowe przyrodniczo i kulturowo m.in. rejon Kopca Konfederatów Barskich ▪ Rzeszów – Staroniwa ▪ Korytarz Wisłoka pełni funkcję ponadlokalną i jego funkcja to przyrodniczo rekreacyjna, ▪ Rekultywacja obszarów zielonych zdewastowanych i zniszczonych w obrębie centrum miasta ▪ Należy zapewnić lepszą ochronę prawną terenom dworca kolejowego, ▪ obszary przydworcowe kształtujące 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagospodarowanie terenu miasta w sposób racjonalny pod względem przestrzennym i architektonicznym ▪ Uporządkowanie przestrzeni, likwidacja szpecącej zabudowy poprawa plastyki elewacji: ▪ Ul. Asnyka 10, 2a, 4, 8 ▪ Ul. Batorego 9, 13, 15, 18/16, 20, 22 ▪ Ul. Fredry 4, 3, 5, 20 ▪ Ul. Grottgera 4, 6, 18, 20, 22, 26, 28 ▪ Ul. Św. Mikołaja 1, 2, 3, 4, 5 ▪ Ul. Łączna 3 ▪ Ul. Siemieradzkiego 3, 7, 13, 14a, 16, 6 ▪ Ul. Styki 4 <p>(łącznie 34 budynki do poprawy elewacji) wpisanie do rejestrów zabytków zespołów w rejonie ulic i placów: Dworcowego, Fredry,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ W ramach strefy B proponuje się wpisać do ewidencji dóbr kultury: Kopiec Konfederatów Barskich i skarpy Pobitnego ▪ Wprowadzenie ogrodu dziecięcego ▪ Całość połączyć ciągami pieszo – rowerowymi jako ścieżki przyrodniczo – dydaktycznej z licznymi miejscami wypoczynku w najbardziej atrakcyjnych i widokowych miejscach, z zachowaniem osi i otwarć widokowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa estetyki ▪ Poprawa mikroklimatu, zmniejszenie zapylenia, obniżka hałasu, poprawa wilgotności powietrza ▪ Stworzenie spójnego systemu przyrodniczego miasta ▪ Zagospodarowanie otoczenia zalewu ▪ Ożywienie gospodarcze

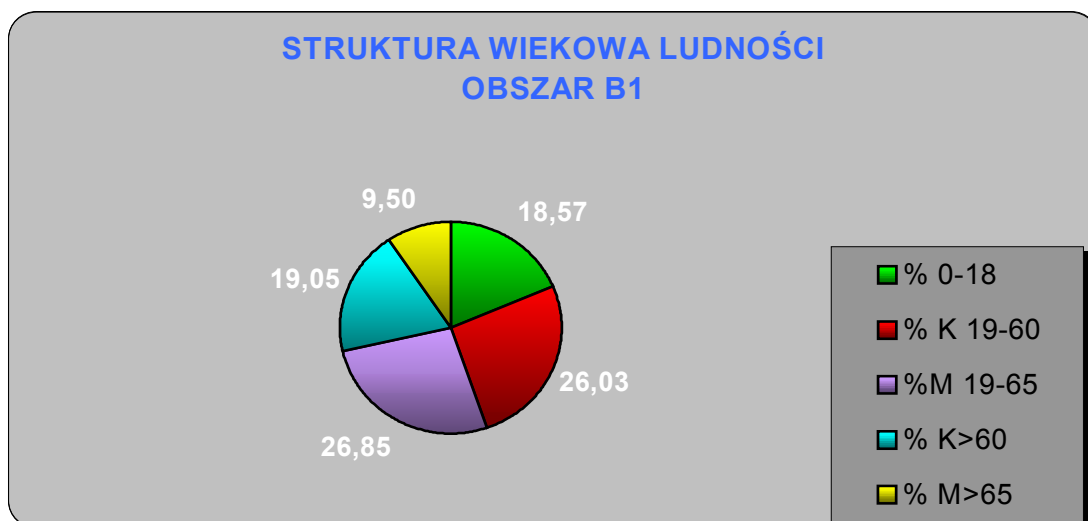
<p>Załącznik nr 77 Uwarunkowania wynikające z istniejącej struktury funkcjonalno - przestrzennej</p>	<p>wizerunek miasta oraz jego prestiż</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ścisła ochrona konserwatorska strefa krajobrazu A ▪ Zachowane elementy krajobrazu, strefa krajobrazu B ▪ Obszary prawdopodobnego występowania archeologicznego ▪ Są to obszary wartościowych form miejskich objęte w znacznej części ochroną konserwatorską o funkcji mieszkaniowo - usługowej ▪ Są to obszary dużego „przemieszczenia” gruntów z przewagą własności publicznej ▪ Obszar o znaczeniu strategicznym ▪ Tereny istotne dla rozwoju turystyki wyjazdowej i przyjazdowej ▪ Rozwijanie turystyki krajoznawczej, kulturalnej, tranzytowej, rekreacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ogólnodostępne bulwary parkowe z możliwością lokalizacji urządzeń rekreacyjno – sportowych ▪ Rzeszów ma pełnić rolę bazy wypadkowej dla turystyki krajoznawczej ▪ Stworzenie i zwiększenie bazy noclegowej i bazy campingowej jako kolejnych atrakcji turystycznych ▪ Promować kulturową ciągłość tj. wykorzystanie starej zabudowy na potrzeby nowych funkcji ▪ Organizować i modernizować miejsca społecznych spotkań społecznych ▪ Poprawiać mikroklimat centrum miasta poprzez zwiększenie udziału terenów zielonych oraz uzupełnienie drzewostanu ▪ Realizować nową zabudowę w nawiązaniu do historycznej tkanki ▪ Wyeksponować cechy znamionujące indywidualność zachowanych zespołów urbanistycznych ▪ Uzupełnienie infrastruktury technicznej- parkingi, monitoring, patrole piesze, przeprawy przez brzoگی Wisłoka, reorganizacja ruchu pieszego nad kołowym ▪ Poprawa fizjonomii oraz ożywienie centrum poprzez rewaloryzację zespołów zabudowy oraz wykorzystanie starej zabudowy na potrzeby nowych funkcji usługowych ▪ Podniesienie rangi obszaru przydworcowego ▪ Tereny istotne dla turystyki przejazdów ▪ Budowa przystanku kolejowego ▪ Uporządkowanie terenów nad Wisłokiem 	
<p>Załącznik nr 82 Lokalne wartości zasobów środowiska kulturowego i krajobrazu</p>			
<p>Załącznik nr 83 Lokalne wartości archeologicznego dziedzictwa kulturowego</p>			
<p>Załącznik nr 86 Obszary zabudowane wymagające rehabilitacji</p>			
<p>Załącznik nr 91 Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej</p>			
<p>Załącznik nr 94 Obszary strategiczne dla realizacji głównych celów polityki społeczno – gospodarczej i przestrzennej miasta</p>			
<p>Załącznik nr 95 kierunki rozwoju turystyki, rekreacji i sportu</p>			

OBSZAR B1

 STREFA "B"

Rewitalizowany obszar ograniczony jest od południa ulicami Batalionów Chłopskich i Dominikańską, od zachodu linią kolejową Rzeszów – Jasło, od północy ulicą Wincentego Pola. Granica wschodnia obszaru biegnie od ul. W.Pola w kierunku południowo – zachodnim obejmując kościół – sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej, budynki nr 79, 81 przy ul. Dąbrowskiego. Następnie skręca na południowy wschód zamykając swym obrębem Park im. Inwalidów Wojennych na os. Piastów oraz teren szkoły podstawowej nr 10 dochodząc do ul. Dominikańskiej.

Struktura wiekowa ludności osiedla przy ul. Dąbrowskiego charakteryzuje się dużym bo ponad 28,50% udziałem ludności w wieku emerytalnym (ponad 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni) w stosunku do ogółu ludności na tym osiedlu, z czego kobiet jest dwa razy więcej. Ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-18 lat) jest tylko 18,57%, w stosunku do ogółu ludności. Mieszkańców w wieku produkcyjnym jest 52,88%. W związku ze strukturą demograficzną mieszkańców istnieje konieczność zabezpieczenia instytucji opiekuńczych dla ludzi samotnych i niepełnosprawnych.

Obszar ten podobnie jak obszar A1 jest jednym z trzech obszarów biedy w Rzeszowie.

Na obszarze osiedla przy ul. Dąbrowskiego istnieją następujące obiekty oświaty publicznej:

- przedszkola przy ulicach: Dominikańska i Niedzielskiego,
- szkoła podstawowa przy ulicy Dominikańskiej,
- obiekty Politechniki Rzeszowskiej przy ul. W. Pola.

Obszar B1 ma powierzchnię 27,4 ha, a zamieszkuje go 2460 osób.

Osiedle Dąbrowskiego to osiedle „COP-owskie”, którego realizacja rozpoczęta została w okresie budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego (9 pierwszych bloków wybudowano w latach 1937-39), a kontynuowana była po II wojnie światowej. Osiedle budowane było z przeznaczeniem dla kadry powstających wówczas Państwowych Zakładów Lotniczych - Wytwórni Silników nr 2 (ob. WSK PZL-Rzeszów).

Główną dominantą krajobrazowo-przestrzenną osiedla jest monumentalny obiekt architektury socrealizmu, wybudowany w 1951 roku - dawny Dom Kultury WSK (gmach wpisany jest do rejestru zabytków). W urbanistyce osiedla wyraźnie widoczna jest oś przestrzenno-krajobrazowa, zbliżona do osi symetrii. Przebiega ona poprzez Park im. Inwalidów Wojennych, przez gmach dawnego Domu Kultury WSK, przez wnętrze urbanistyczne jakim jest plac przed gmachem wraz z otaczającą zabudową, a następnie jako zielona promenada biegnąca

pośrodku zespołu zabudowy mieszkaniowej w kierunku północno-zachodnim od wspomnianego placu.

Osiedle należy do jednego z ciekawszych w Polsce przykładów urbanistyki i architektury dwudziestolecia międzywojennego.

Osiedle Dąbrowskiego objęte jest strefą konserwatorską „B” - ochrony zachowanych elementów zabytkowych układu przestrzennego.

Wszelkie działania projektowe i inwestycyjne w osiedlu wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Tereny Osiedla Dąbrowskiego zabudowane są budownictwem wielorodzinnym, z usługami występującymi w parterach (osiedle z lat 30-tych oraz 40-tych i 50-tych ubiegłego stulecia o niskim standardzie mieszkaniowym i zabudowie trzykondygnacyjnej), w pełni wyposażone w media. Wymaga ono pilnego „odnowienia” z uwagi na niszczące elewacje. Poprawy wymaga również otoczenie budynków – place zabaw dla dzieci, ławki, obiekty małej architektury.

ANALIZA PROBLEMÓW ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA RZESZOWA WRAZ Z PROPOZYCJĄ ROZWIĄZAŃ NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM

OBSZAR B1

L.p.	Analizowane obszary problemowe wg załączników ze studium	WNIOSKI	PROPOZYCJE ROZWIĄZANIA	OCZEKIWANE REZULTATY
1	<p>Załącznik nr 61 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego układu komunikacji</p> <p>Załącznik nr 90 Kierunki rozwoju komunikacji, w tym tereny niezbędne do wytyczenia ścieżek rowerowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ok. 30% dróg do poprawy ▪ Chodniki w dobrym stanie z kostki brukowej, (90% nawierzchni chodnikowej jest w dobrym stanie) chociaż momentami wiele pozostawiają do życzenia, głównie chodzi tu o wycięte drzewa i pozostawione korzenie, które w dalszym stopniu rozrastają się niszcząc chodniki i tereny zielone, na placach zabaw wystają elementy konstrukcyjne (głównie pozostałości po ławeczkach, trzepakach i innych elementach małej architektury), są one szczególnie niebezpieczne dla małych dzieci jak i dla dorosłych ▪ Strefa Hetmańska – Dąbrowskiego, brak rezerw terenowych, dopuszcza się przekształcenia i uzupełnienia istniejącej zabudowy i urządzeń ▪ nie należy dogęszczać osiedli dodatkową zabudową ▪ Brak przystosowania wejść dla osób niepełnosprawnych dotyczy to prawie 90 % osiedla, jak i podjazdów dla wózków dziecięcych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uporządkowanie i poprawa warunków parkowania samochodów ▪ ograniczenia negatywnego wpływu transportu na środowisko ▪ Ograniczenie hałasu od głównych ulic ▪ Usunięcie korzeni i innych niebezpiecznych konstrukcji wystających z ziemi ▪ Wprowadzenie ścieżek rowerowych w kierunku Wisłoka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bezpieczniejsze drogi i chodniki ▪ Nowe miejsca pracy ▪ Napływ krajowego i zagranicznego kapitału (przyciągnięcie inwestorów) ▪ Zlikwidowanie barier dla niepełnosprawnych, poprzez przystosowanie wejść do budynków i usług ▪ Polepszenie mikroklimatu panującego wewnątrz osiedli przez nasadzenie zieleni oraz ▪ Przyciągnięcie mieszkańców na imprezy, ożywienie osiedla ▪ Poprawa życia mieszkańców

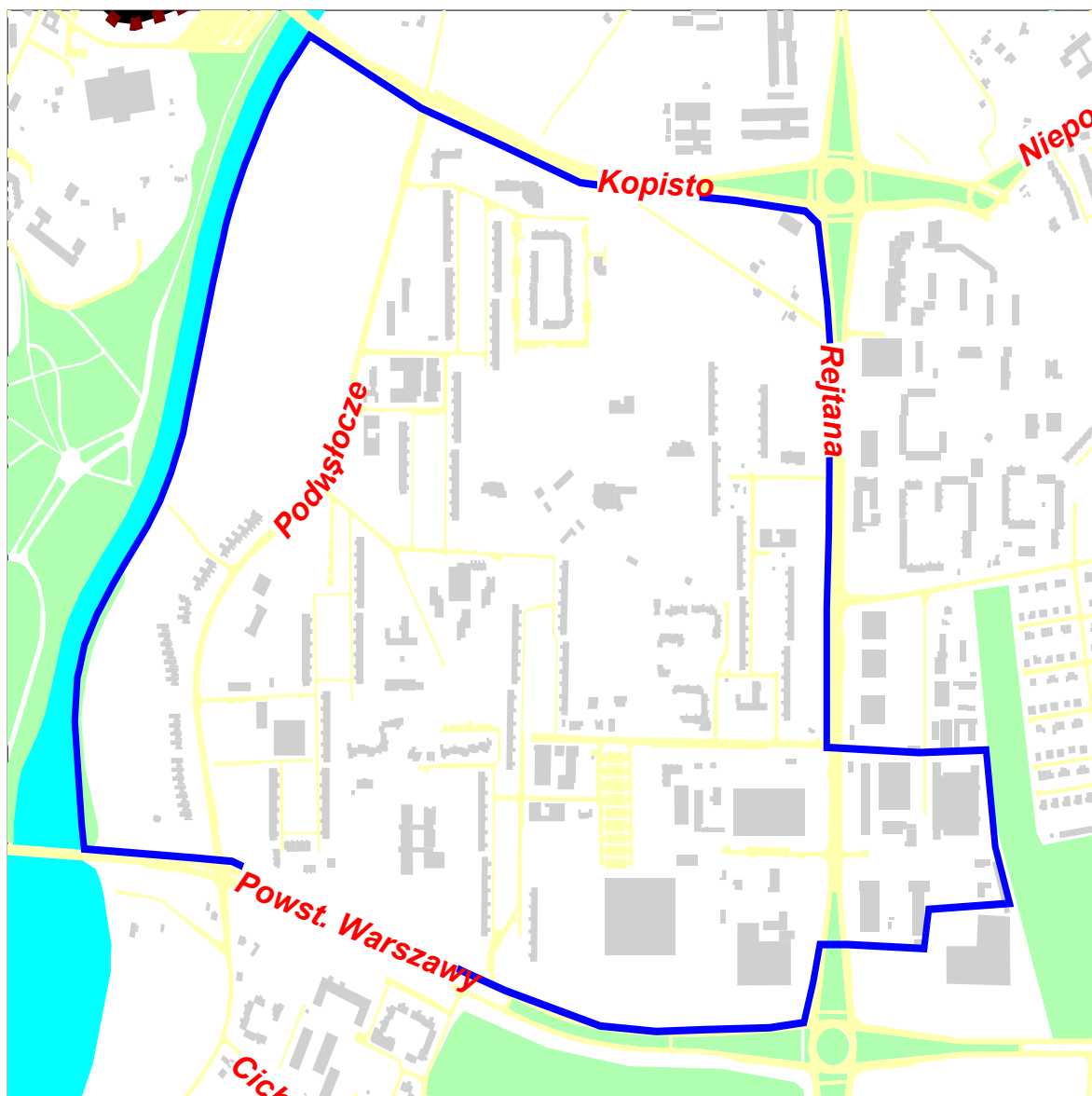
PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH W RZESZOWIE

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak ścieżek rowerowych ▪ Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, ▪ Dobrze wypadają te dzielnice, jeśli chodzi o handel. Większość sklepów zlokalizowana jest przy głównych ulicach - Dąbrowskiego. Dojazd do centrum miasta autobusem MPK zajmuje kilka minut. ▪ 		
2	<p>Załącznik nr 63 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego uzbrojenia terenu – inżynieria sanitarna</p> <p>Załącznik nr 64 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego uzbrojenia terenu - elektroenergetyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymaga modernizacji sieć żeliwna, i sieć stalowa (najbardziej podatne na awarie) ▪ Dofinansowanie i rozbudowa infrastruktury energoelektrycznej z najstarszą zabudową gdyż mają przestarzałą infrastrukturę energetyczną (przyczyna awarii) ▪ obszar całkowicie uzbrojony w infrastrukturę techniczną 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymiana na PCV awaryjność 3,2 % lub PE awaryjność 0,2% ▪ Racjonalne oświetlenie miejsc publicznych, w tym modernizacja oświetlenia ulicznego z zastosowaniem energooszczędnych rozwiązań ▪ Rozwiązanie alternatywne to sieć lokalna SRDA „telefony mobilne” ▪ Budowa systemu szerokopasmowego ISDN ▪ Wprowadzenie monitoringu i tzw. (martwych kamer) w miejscach szczególnie niebezpiecznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oszczędności, zmniejszenie nakładów ponoszonych na skutek awarii sieci ▪ Poprawa warunków mieszkańców i stanu bezpieczeństwa publicznego ▪ Poprawa teleinformatyczna łączy, mniejsza awaryjność, podniesienie standardu
	<p>Załącznik nr 60 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego zagospodarowania terenu</p> <p>Załącznik nr 66 Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Obszary dysharmonii i nieładu przestrzennego wymagają działań do uporządkowania i dofinansowania oraz działań wyrównawczych, ▪ Brak terenów pod większą imprezę osiedlową gdzie można oddać się rozrywkom (przebywa wielu studentów). ▪ Rekultywacja obszarów zielonych zdewastowanych i zniszczonych ▪ duże ilości starej zieleni we wnętrzach międzyblokowych, w parku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagospodarowanie terenu miasta w sposób racjonalny pod względem przestrzennym i architektonicznym ▪ Całość połączyć ciągami pieszo – rowerowymi jako ścieżki przyrodniczo – dydaktycznej z licznymi miejscami wypoczynku w najbardziej atrakcyjnych i widokowych miejscach, z zachowaniem osi i otwarć widokowych ▪ Promować kulturą ciągłość tj. wykorzystanie starej zabudowy na potrzeby nowych funkcji ▪ Podniesienie prestiżu Politechniki Rzeszowskiej, remont elewacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa estetyki ▪ Poprawa mikroklimatu, zmniejszenie zapylenia, obniżka hałasu, poprawa wilgotności powietrza ▪ Stworzenie spójnego systemu przyrodniczego miasta ▪ Ożywienie gospodarcze ▪ Większe oszczędności, mniejsze straty ciepła ▪ Politechnika Rzeszowska

<p>Załącznik nr 70 Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego</p> <p>Załącznik nr 71 Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturowego – układy urbanistyczne</p> <p>Załącznik nr 77 Uwarunkowania wynikające z istniejącej struktury funkcjonalno - przestrzennej</p> <p>Załącznik nr 82 Lokalne wartości zasobów środowiska kulturowego i krajobrazu</p> <p>Załącznik nr 83 Lokalne wartości archeologicznego dziedzictwa kulturowego</p> <p>Załącznik nr 86 Obszary zabudowane wymagające rehabilitacji</p> <p>Załącznik nr 91 Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej</p> <p>Załącznik nr 94</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wnętrza osiedla stanową głównie trzepaki i rozpadające się piaskownice, brak wyznaczonych i ogrodzonych placów zabaw dla najmłodszych ▪ Są to obszary wartościowe pod względem historycznym ▪ Budynki wymagają ocieplenia i poprawy elewacji, większość nie jest ocieplonych a elewacje pozostawiają wiele do życzenia ▪ substancja budowlana podniszczona; ▪ zespół budynków politechnicznych stanowi kamień milowy akademickiej historii miasta, poza tym jest świetnie zlokalizowany, chociaż stanowczo wymaga remontu; ▪ działania porządkujące przestrzeń tj. odnowienie elewacji, wprowadzanie nasadzeń ▪ Osiedla położone wzdłuż ul. Dąbrowskiego - dużo zieleni, starych bloków, a nawet budynków pamiętających czasy COP. ▪ Mała architektura tj. śmietniki, ławeczki są wykonane nadają się do wymiany, momentami brak oświetlenia wewnątrz osiedlowego przez co jest niebezpiecznie ▪ Okolica DK WSK nie należy po zmroku do najbezpieczniejszych. ▪ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stworzenie centrum rozrywki w pobliżu Politechniki Rzeszowskiej i osiedla dla studentów i mieszkańców ▪ Organizować i modernizować miejsca społecznych spotkań społecznych ▪ Poprawiać mikroklimat poprzez uzupełnienie drzewostanu na osiedlu Dąbrowskiego ▪ Realizować nową zabudowę w nawiązaniu do historycznej tkanki ▪ Wyeksponować cechy znamionujące indywidualność zachowanych zespołów urbanistycznych ▪ Uzupełnienie infrastruktury technicznej- parkingi, monitoring, patrole piesze, reorganizacja ruchu pieszego nad kołowym ▪ Poprawa fizjonomii oraz ożywienie centrum poprzez rewaloryzację zespołów zabudowy oraz wykorzystanie starej zabudowy na potrzeby nowych funkcji usługowych ▪ Poprawa elewacji oraz ocieplenie wszystkich budynków ▪ Odnowienie obiektów zabytkowych: przy ul. Dąbrowskiego 1, 3, 2, 13, 15 ▪ trzeba chronić cenne zasoby przed lekkomyślnymi uzupełnieniami istniejącego układu; pożądane modernizacje należy połączyć z umiarkowanym wprowadzeniem żywej kolorystyki na niektórych budynkach; ▪ objąć tereny zawierające wartościowe elementy przyrodnicze i kulturowe ▪ dom kultury WSK – zmiana funkcji na instytut muzyki. ▪ Istniejący szalet wyremontować, zabo zmienić funkcję ▪ Wygrodzić miejsca zabaw dla najmłodszych, posuwać zbędne elementy konstrukcyjne. 	<p>zyskuje na zewnętrznym wizerunku, co świadczy o jej prestiżu</p>
--	--	--	---

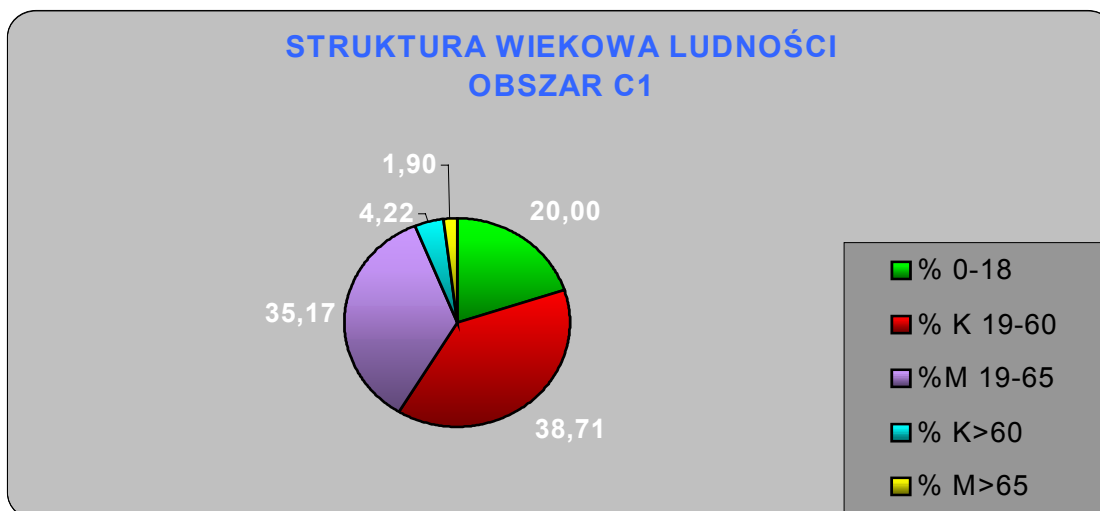
<p>Obszary strategiczne dla realizacji głównych celów polityki społeczno – gospodarczej i przestrzennej miasta Załącznik nr 95 kierunki rozwoju turystyki, rekreacji i sportu</p>	<p>▪</p>	<p>▪</p>	<p>▪</p>
---	----------	----------	----------

OBSZAR C1

Rewitalizowany obszar obejmuje swym zasięgiem osiedle Nowe Miasto. Od zachodu ograniczony jest rzeką Wisłok, od północy ul. Kopisto, od wschodu ul. Rejtana (przekroczoną na wysokości ul. Popiełuszki - obejmując obiekty poprzemysłowe po wschodniej stronie ul. Rejtana) a od południa al. Powstańców Warszawy.

Obszar C1 ma powierzchnię około 125 ha, a zamieszkuje go ok. 18 000 osób.

Osiedle Nowe Miasto charakteryzuje się młodą strukturą demograficzną. Ludności w wieku przedprodukcyjnym jest 20,0% w stosunku do ogółu mieszkańców osiedla. Ludzi w wieku produkcyjnym jest 73,9%, z tego kobiety stanowią ponad połowę. Ludzi starszych ponad 60 lat jest tylko 6,12%, z tego mężczyzn tylko 1,9% w stosunku do ogółu mieszkańców osiedla. Obszar C1 (podobnie jak scharakteryzowane wcześniej obszary) zalicza się do tzw. obszarów biedy (na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej).

Na obszarze osiedla Nowe Miasto istnieją następujące obiekty oświaty publicznej:

- przedszkola przy ulicach: Podwisłocze, Popieluszki, B-pa Pelczara, Rejtana,
- szkoły podstawowe przy ulicach : Podwisłocze, Pelczara
- gimnazjum przy Al. Rejtana,

Wskazane obszary A1 oraz C1 stwarzają potencjalnie najlepsze możliwości skoncentrowania w ich obrębie atrakcyjnych form wielostronnego rozwoju , w formie kompleksów zdolnych do aktywności gospodarczej , generujących miejsca pracy poprzez oferowanie infrastruktury do prowadzenia działalności dostosowanej do potrzeb nowych przedsiębiorstw. Przywrócenie pierwotnej funkcji Śródmieścia (A1) wskazanemu obszarowi rewitalizacji spowoduje pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulację współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego. Natomiast obszar C1 (szczególnie w części przyległej do ul. Rejtana) jest miejscem lokalizacji inwestycji o charakterze ponadlokalnym, przyciągającym inwestorów i tworzącym miejsca pracy.

ANALIZA PROBLEMÓW ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA RZESZOWA WRAZ Z PROPOZYCJĄ ROZWIĄZAŃ NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM

OBSZAR C1

L.p.	Analizowane obszary problemowe wg załączników ze studium	WNIOSKI	PROPOZYCJE ROZWIĄZANIA	OCZEKIWANE REZULTATY
1	<p>Załącznik nr 61 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego układu komunikacji</p> <p>Załącznik nr 90 Kierunki rozwoju komunikacji, w tym tereny niezbędne do wytyczenia ścieżek rowerowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak miejsc parkingowych w obrębie osiedli mieszkaniowych ▪ poprawa dróg ▪ 90% nawierzchni chodnikowej jest w dobrym stanie ▪ nie należy dogęszczać osiedli dodatkową zabudową 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ścieżka wzdłuż zachodniego brzegu rzeki od mostu w ciągu ulicy Lwowskiej ▪ uporządkowanie i poprawa warunków parkowania samochodów ▪ ograniczenia negatywnego wpływu transportu na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bezpieczniejsze drogi i chodniki ▪ Umożliwienie niepełnosprawnym swobodnego poruszania się ▪ Przyciągnięcie zwiedzających ▪ Ożywienie gospodarcze wprowadzenie drugiego centrum miasta ▪ Nowe miejsca pracy ▪ Napływ krajowego i zagranicznego kapitału (przyciągnięcie inwestorów)
2	<p>Załącznik nr 63 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego uzbrojenia terenu – inżynieria sanitarna</p> <p>Załącznik nr 64 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego uzbrojenia terenu - elektroenergetyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dobrze rozwinięta infrastruktura Wymaga modernizacji około sieć żeliwa i sieć stalowa (najbardziej podatne na awarie) ▪ Dofinansowanie i rozbudowa infrastruktury energoelektrycznej z najstarszą zabudową gdyż mają przestarzałą infrastrukturę energetyczną (przyczyna awarii) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymiana na PCV awaryjność 3,2 % lub PE awaryjność 0,2% ▪ Sukcesywne zastępowanie istniejących napowietrznych linii średniego i niskiego napięcia liniami kablowymi ziemnymi ▪ Racjonalne oświetlenie miejsc publicznych, w tym modernizacja oświetlenia ulicznego z zastosowaniem energooszczędnych rozwiązań ▪ Budowa stacji transformatorowych ▪ Rozwiązanie alternatywne to sieć lokalna SRDA „telefony mobilne” ▪ Budowa systemu szerokopasmowego ISDN 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oszczędności, zmniejszenie nakładów ponoszonych na skutek awarii sieci ▪ Poprawa warunków mieszkańców i stanu bezpieczeństwa publicznego ▪ Poprawa teleinformacyjna łączy, mniejsza awaryjność, podniesienie standardu ▪ Poprawa klimatu

<p>3</p>	<p>Załącznik nr 60 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego zagospodarowania terenu</p> <p>Załącznik nr 66 Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych</p> <p>Załącznik nr 70 Uwarunkowania</p> <p>wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego</p> <p>Załącznik nr 71</p> <p>Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturowego – układy urbanistyczne</p> <p>Załącznik nr 77 Uwarunkowania wynikające z istniejącej struktury funkcjonalno-przestrzennej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozbudowa tradycyjnej sieci telefonicznej jest utrudniona, konieczny jest rozwój i poprawa funkcjonowania systemu infrastruktury telekomunikacyjnej ▪ Obszary dysharmonii i nieładu przestrzennego do znaczących przekształceń które wymagają działań do zachowania, uporządkowania, dofinansowania oraz działań wyrównawczych, ▪ Korytarz Wisłoka pełni funkcję ponadlokalną i jego funkcja to przyrodniczo rekreacyjna, ▪ Rekultywacja obszarów zielonych zdewastowanych i zniszczonych ▪ Obszar o znaczeniu strategicznym ▪ objąć tereny zawierające wartościowe elementy przyrodnicze i kulturowe ▪ działania porządkujące przestrzeń tj. odnowienie elewacji, wprowadzanie nasadzeń ▪ ogródki jordanowskie to jedyne urządzone tereny zabaw dla dzieci w skali miasta ▪ poprawa walorów krajobrazu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzenie monitoringu i tzw. (martwych kamer) w miejscach szczególnie niebezpiecznych ▪ Zagospodarowanie terenu miasta w sposób racjonalny pod względem przestrzennym i architektonicznym ▪ Uporządkowanie przestrzeni, likwidacja szpecącej zabudowy poprawa plastyki elewacji ▪ Całość połączyć ciągami pieszo – rowerowymi jako ścieżki przyrodniczo – dydaktycznej z licznymi miejscami wypoczynku w najbardziej atrakcyjnych i widokowych miejscach, z zachowaniem osi i otwarć widokowych ▪ Ogólnodostępne bulwary parkowe z możliwością lokalizacji urządzeń rekreacyjno – sportowych ▪ Promować kulturową ciągłość tj. wykorzystanie starej zabudowy na potrzeby nowych funkcji ▪ Organizować i modernizować miejsca społecznych spotkań społecznych ▪ Poprawiać mikroklimat poprzez zwiększenie udziału terenów zielonych oraz uzupełnienie drzewostanu ▪ Wyeksponować cechy znamionujące indywidualność zachowanych zespołów urbanistycznych ▪ Uzupełnienie infrastruktury technicznej- parkingi, monitoring, patrole piesze, przeprawy przez brzożgi Wisłoka, reorganizacja ruchu pieszego nad kołowym ▪ Uporządkowanie terenów nad Wisłokiem ▪ Dokończyć plastyczną rekompozycję szeroko eksponowanych elewacji wprowadzić dodatkowe elementy małej architektury, urządzić efektowny plac zabaw dla dzieci w miejsce istniejącej przy parku prowizorki; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa estetyki ▪ Poprawa mikroklimatu, zmniejszenie zapylenia, obniżka hałasu, poprawa wilgotności powietrza ▪ Stworzenie spójnego systemu przyrodniczego miasta
-----------------	---	---	---	--

<p>Załącznik nr 82 Lokalne wartości zasobów środowiska kulturowego i krajobrazu</p> <p>Załącznik nr 83 Lokalne wartości archeologicznego dziedzictwa kulturowego</p> <p>Załącznik nr 86 Obszary zabudowane wymagające rehabilitacji Załącznik nr 91 Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej</p> <p>Załącznik nr 94 Obszary strategiczne dla realizacji głównych celów polityki społeczno – gospodarczej i przestrzennej miasta</p> <p>Załącznik nr 95 kierunki rozwoju turystyki, rekreacji i sportu</p>		<ul style="list-style-type: none"> ▪ przebudowa i zagospodarowanie terenów po przemysłowych ▪ całkowite zlikwidowanie barier dla niepełnosprawnych ▪ dalszy rozwój Nowego Miasta w stronę rzeki Wisłok – stworzenie parków zieleni, ▪ zagospodarowanie przybrzeżnych terenów 	
---	--	--	--

IV. PLANOWANE DZIAŁANIA W LATACH 2004 – 2006 NA OBSZARACH REWITALIZOWANYCH

A1 – ŚRÓDMIEŚCIE

Lp.	Nazwa planowanego działania	Etapy działania wraz z czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	nakłady w tys. PLN
1	Modernizacja obiektu przy ul. Piłsudskiego 7	<ul style="list-style-type: none"> - remont elewacji - odnowienie dachu, remont rynien i obróbek blacharskich - wykonanie przyłącza do sieci ciepłowniczej - remont instalacji c.o. - remont nawierzchni podwórza 2004 – 2005	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu technicznego budynku, zabezpieczenie budynku przed degradacją - ochrona środowiska przez likwidację kotłowni węglowej 	Zrzeszenie Właścicieli Nieruchomości ul. Piłsudskiego 7	14
2	Remont elewacji budynku przy ul. Kościuszki 4	<ul style="list-style-type: none"> - remont elewacji, wymiana rynien i rur spustowych - remont stolarki 2005	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku 	Zrzeszenie Właścicieli Nieruchomości ul. Piłsudskiego 7	80
3	Remont elewacji budynku przy ul. Słowackiego 6	<ul style="list-style-type: none"> - remont elewacji 2005	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu technicznego oraz estetyki budynku 	Zrzeszenie Właścicieli Nieruchomości ul. Piłsudskiego 7	90
4	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Kochanowskiego 13	<ul style="list-style-type: none"> - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, - modernizacja instalacji c.o. - wymiana instalacji elektrycznych - ocieplenie budynku i stropodachu - remont nawierzchni ciągów pieszych 2005 – 2006	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa warunków świadczenia usług dla mieszkańców miasta Rzeszowa oraz integracja lokalnych społeczności – poprzez poprawę stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej - poprawa estetyki obiektów, co wpłynie korzystnie na wizerunek miasta, - zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa komfortu użytkowania i bezpieczeństwa przeciwpożarowego obiektów, - kształtowanie i akcentowanie mini centrów osiedlowych skupiających podstawowe usługi dla mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa - Urząd Miasta Rzeszowa 	565

PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH W RZESZOWIE

Lp.	Nazwa planowanego działania	Etapy działania wraz z czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	nakłady w tys. PLN
5	Apteka i Przychodnia ul. Kochanowskiego 15	<ul style="list-style-type: none"> - ocieplenie budynku i stropodachu - modernizacja instalacji c.o. - remont dachu - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej - remont nawierzchni ciągów pieszych 2005 – 2006	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa warunków świadczenia usług dla mieszkańców miasta Rzeszowa oraz integracja lokalnych społeczności – poprzez poprawę stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej - poprawa estetyki obiektów, co wpłynie korzystnie na wizerunek miasta, - zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa komfortu użytkowania i bezpieczeństwa przeciwpożarowego obiektów, - kształtowanie i akcentowanie mini centrów osiedlowych skupiających podstawowe usługi dla mieszkańców. 	- Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa	440
6	Poczta Polska ul. Kochanowskiego 27	<ul style="list-style-type: none"> - ocieplenie budynku i stropodachu - modernizacja instalacji c.o. - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej - wymiana instalacji elektrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa warunków świadczenia usług dla mieszkańców miasta Rzeszowa oraz integracja lokalnych społeczności – poprzez poprawę stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej - poprawa estetyki obiektów, co wpłynie korzystnie na wizerunek miasta, - zmniejszenie zużycia energii cieplnej, poprawa komfortu użytkowania i bezpieczeństwa przeciwpożarowego obiektów, - kształtowanie i akcentowanie mini centrów osiedlowych skupiających podstawowe usługi dla mieszkańców. 	- Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa	155
7	Renowacja budynków (r. bud. do 1900, wpisane do rejestru zabytków)	Budynki: 3 Maja 26, 3 Maja 7, 3 Maja 9, Baldachówka 31, Batorego 15, Bernardyńska 5, Grunwaldzka 2, Jabłońskiego 3, Kilińskiego 1, Kolejowa 13, Kosciuszki 11, Kościuszki 5, Kr. Kazimierza 31, Matejki 10, Piłsudskiego 5, Pl. Wolności 1, Pl. Wolności 15a, Słowackiego 10, Słowackiego 8, Sokoła 2.	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa estetyki budynków, - poprawa wizerunku miasta, 	- MZBM	

PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH W RZESZOWIE

Lp.	Nazwa planowanego działania	Etapy działania wraz z czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	nakłady w tys. PLN
8	Renowacja budynków (r. bud. od 1901 do 1930, wpisane do rejestru zabytków)	Budynki: 8 Marca 15, Grottgera 6, Grottgera 4, Grunwaldzka 21, Grunwaldzka 24, Kr. Kazimierza 29, Okrzei 2, Okrzei 4, Okrzei 6, Okrzei 8, Okrzei 10, Okrzei 12, Przesmyk 2, Targowa 8, Wierzyńska 1	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa estetyki budynków, - poprawa wizerunku miasta, 	- MZBM	

B1 – OSIEDLE DĄBROWSKIEGO

Lp.	Nazwa planowanego działania	Etapy działania wraz z czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	nakłady w tys. PLN
1	Renowacja budynków (r. bud. od 1931 do 1950)	Budynki: <ul style="list-style-type: none"> - Dąbrowskiego, numery – 75a, 75b, 75c, 77, 79, 81, 85, 89 - Dominikańska, numery – 6, 6a, 8, 10 - Bohaterów Westerplatte – 1, 1a, 3, 3a, 5a 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa estetyki budynków, - poprawa wizerunku miasta, - zmniejszenie zużycia energii cieplnej, - poprawa komfortu użytkowania i bezpieczeństwa przeciwpożarowego obiektów, 	- MZBM	
2	Przebudowa Domu Kultury WSK przy ul. Dąbrowskiego na Instytut Muzyki	<ul style="list-style-type: none"> - 2004 – prace projektowe, - 2005 - prace inwestycyjne wewnątrz budynku, - 2006 – prace związane z elewacją i otoczeniem budynku 	<ul style="list-style-type: none"> - uzyskanie pomieszczeń na cele dydaktyczne, - poprawa warunków nauczania 	<ul style="list-style-type: none"> - Uniwersytet Rzeszowski, - MENiS 	6 172
		-	-	-	

C1 – OSIEDLE NOWE MIASTO

Lp.	Nazwa planowanego działania	Etapy działania wraz z czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	nakłady w tys. PLN
1	Remont dźwigów osobowych w: budynku nr: 2,4,8,12,18,24,26,28 ,34,38,40 przy ul. Podwisłocze budynek nr:1,3,5,7 ul. Świadka budynek nr: 1,2,5 ul. Pelczara budynek nr: 6,8,14 ul. Popiełuszki budynek nr: 22,24,26 ul. Rejtana	- remont 144 sztuk wind 2005 - 2007	- przystosowanie kabin dźwigów osobowych dla osób niepełnosprawnych, wózków dziecięcych itp. - przebudowa układu zasilania i sterowania wind spowoduje zmniejszenie zużycia energii elektrycznej oraz zwiększenie niezawodności pracy dźwigów	- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie - Urząd Dozoru Technicznego w Rzeszowie	8640
2	Przebudowa instalacji gazowej w budynkach wraz z wykonaniem indywidualnego opomiarowania, budynek nr 32,32A ul. Pelczara budynek nr 1,2,5 ul. Pelczara budynek 1,3,5,7 ul Świadka budynek nr 6,8,14 ul. Popiełuszki budynek nr 22,24,26 ul Rejtana	- Przebudowa instalacji gazowej w budynkach wraz z wykonaniem indywidualnego opomiarowania 2005 - 2007	- racjonalizacja ilości zużywanego gazu poprzez indywidualne opomiarowanie mieszkań - zmniejszenie zużycia gazu - poprawa bezpieczeństwa	- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie - Karpacka Spółka Gazownictwa sp. z o.o. w Tarnowie, Oddział Zakład Gazowniczy w Rzeszowie	2550

PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH W RZESZOWIE

Lp.	Nazwa planowanego działania	Etapy działania wraz z czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	nakłady w tys. PLN
3	Przebudowa instalacji zaopatrzenia i rozprowadzenia wody w budynkach mieszkalnych budynek nr 2,4,8,8A,12,18 ul. Podwisłocze budynek nr 7 ul. Pelczara	- Przebudowa instalacji zaopatrzenia i rozprowadzenia wody w budynkach mieszkalnych 2005 - 2006	- Korzyści ekologiczne: znaczne ograniczenie ilości szkodliwych substancji powstających w trakcie spalania gazu ziemnego - Korzyści społeczne: podniesienie komfortu życia, zmniejszenie niebezpieczeństw związanych z użytkowaniem gazu ziemnego, poprawa wentylacji mieszkań	- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie - Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Rzeszowie - Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Rzeszowie	3300
4	Docieplenie budynków - 33 budynki usytuowane na terenie ograniczonym ulicami: Powstańców Warszawy, Rejtana, Kopisto, Podwisłocze	- docieplenie stropodachów 2005 - 2007	- zmniejszenie zapotrzebowania mocy ciepłej dla budynków - zmniejszenie zużycia energii ciepłej do ogrzewania budynków - poprawa izolacyjności – zmniejszenie uciążliwości związanych z nagrzewaniem mieszkań na ostatniej kondygnacji w miesiącach letnich	- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie	900
5	Przebudowa wewnętrznych drzwi w wiatrołapach budynków mieszkaniowych 33 budynki usytuowane na terenie ograniczonym ulicami: Powst. W-awy, Rejtana, Kopisto, Podwisłocze	Przebudowa wewnętrznych drzwi w wiatrołapach budynków mieszkaniowych - 2005 - 2007	- Przystosowanie drzwi dla osób niepełnosprawnych - ograniczenie strat ciepła - poprawa estetyki	- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie	660

PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH W RZESZOWIE

Lp.	Nazwa planowanego działania	Etapy działania wraz z czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	nakłady w tys. PLN
6	Wykonanie instalacji „monitoringu” osiedlowego teren między ul. Rejtana, Powstańców W-awy, Podwisłocze, Kopisto	- wykonanie instalacji „monitoringu” osiedlowego 2004 - 2005	- poprawa bezpieczeństwa, profilaktyka w zapobieganiu przestępczości na obszarze o dużym wskaźniku intensywności zabudowy mieszkalnej i użytkowej	- Gmina Miasto Rzeszów - Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie	250
7	Modernizacja terenów osiedlowych ograniczonych ul.: Powstańców Warszawy, Rejtana, Kopisto, Podwisłocze	- Przebudowa placów zabaw i nawierzchni boisk sportowych do gry w koszykówkę uliczną, siatkówkę i tenisa ziemnego – wymiana urządzeń i zestawów zabawowych, montaż ławek i koszy na odpadki 2005 - 2007	- poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży korzystających z urządzeń zabawowych - poprawa estetyki placów zabaw - możliwości organizacji zajęć sportowych i rekreacyjnych dla młodzieży - zwiększenie oferty Spółdzielczego Osiedlowego Domu Kultury dla mieszkańców	- Gmina Miasto Rzeszów - Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie	600
8	Budowa ścieżek rowerowych wzdłuż głównych ciągów pieszych na obszarze osiedla pomiędzy ulicami Powstańców Warszawy, Podwisłocze, Kopisto, Rejtana	- budowa ścieżek rowerowych 2005 - 2007	- ścieżki rowerowe będą służyć również osobom niepełnosprawnym, poruszającym się na wózkach - zwiększenie bezpieczeństwa (oddzielenie pieszych od ruchu rowerowego) - względy rekreacyjne i ekologiczne	- Gmina Miasto Rzeszów - Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie	300
9	Remont i przebudowa chodników na obszarze osiedla pomiędzy ulicami Powstańców Warszawy, Podwisłocze, Kopisto, Rejtana oraz na terenie przy budynkach nr 6,10 ul. Ułanów	- remont i przebudowa chodników 2005 - 2007	- poprawa bezpieczeństwa ((szczególnie dotyczy ułatwień dla wózków inwalidzkich) - poprawa estetyki	- Gmina Miasto Rzeszów - Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie	360

PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH W RZESZOWIE

Lp.	Nazwa planowanego działania	Etapy działania wraz z czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	nakłady w tys. PLN
10	Przebudowa dróg i parkingów na obszarze pomiędzy ul.: Powstańców Warszawy, Rejtana, Kopisto, Podwisłocze	- Przebudowa dróg i parkingów 2005 - 2007	- poprawa bezpieczeństwa ruchu - poprawa estetyki	- Spółdzielnie Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie - Miejski Zarząd Dróg i Zieleni Urzędu Miasta	900
11	Budowa zadaszonych osłon śmietnikowych na obszarze pomiędzy ul.: Powstańców Warszawy, Rejtana, Kopisto, Podwisłocze	- budowa zadaszonych osłon śmietnikowych 2005 - 2007	- poprawa stanu sanitarnego – zabezpieczenie miejsc składowania odpadów, możliwość wykonania efektywnej dezynfekcji - poprawa estetyki osiedla	- Spółdzielnie Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie	240
12	Przebudowa części parteru pawilonu H-2 (ul. Podwisłocze nr 6) w celu uruchomienia „Sali Obsługi Klientów”	- przebudowa części parteru pawilonu H-2 w celu uruchomienia „Sali Obsługi Klientów” 2005	- przeniesienie kas oraz pomieszczeń obsługi mieszkańców z I pietra z dojściem schodami zewnętrznymi, na parter ułatwi dostęp osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku	- Spółdzielnie Mieszkaniowa „Nowe Miasto” w Rzeszowie	100
13	Budowa sanitariatów publicznych na terenie pomiędzy ul. Powstańców Warszawy, Rejtana, Kopisto, Podwisłocze	- Budowa sanitariatów publicznych 2005	- poprawa stanu sanitarnego i estetyki - ułatwienie organizacji imprez masowych	- Gmina Miasto Rzeszów	500
14	Remont i modernizacja obiektu przy ul. Rejtana 53a	- 2004 - budowa sanitariatów i wentylacji - 2005 – remont instalacji c.o. i wodnej, remont elewacji, - 2006 montaż windy, zagospodarowanie otoczenia obiektu	- utworzenie nowych miejsc pracy, - poprawa estetyki, - adaptacja budynku przemysłowego na cele usługowe.	Spółdzielnia Mieszkaniowa Hurtowników „Respan”	1 050

V. PLAN FINANSOWY REALIZACJI REWITALIZACJI NA LATA 2004 – 2006

Źródłami finansowania zadań będą:

- fundusze strukturalne Unii Europejskiej.
- budżet miasta
- budżety wspólnot mieszkaniowych
- budżety właścicieli nieruchomości
- budżety Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Fundusze strukturalne, których środki mogą być wykorzystane na zadania z zakresu rewitalizacji:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS)

Programy operacyjne, które zawierają zapisy dotyczące bezpośrednio lub pośrednio rewitalizacji w okresie programowania 2004 – 2006 są to:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)
- Sektorowy Program Operacyjny - Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO-RZL)
- Sektorowy Program Operacyjny - Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO-WKP)

VI. SYSTEM WDRAŻANIA PROGRAMU

Wdrażaniem Programu rewitalizacji obszarów miejskich w Rzeszowie zajmować się będzie administracja gminy miasta Rzeszowa będąca wnioskodawcą Programu.

VII. SYSTEM OKRESOWEJ AKTUALIZACJI PROGRAMU

Okresowa aktualizacja Programu prowadzona będzie we współpracy z lokalnymi partnerami społeczno-gospodarczymi. Ponadto uwzględniane będą wnioski lokalnych przedsiębiorców dotyczące struktury prowadzonych na terenach rewitalizowanych przedsięwzięć społecznych i gospodarczych. Proces zmian i aktualizacji Programu wprowadzany będzie poprzez stosowną uchwałę samorządu uchwalającego niniejszy Program. Za przygotowanie merytoryczne i formalne zaproponowanych zmian odpowiadać będzie Horyzontalny zespół zadaniowy ds. rewitalizacji.

VIII. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

SYSTEM MONITOROWANIA PROGRAMU REWITALIZACJI.

Prowadzeniem monitorowania programu oraz oceny zajmować się będzie Horyzontalny zespół zadaniowy ds. rewitalizacji.

Monitoring prowadzony będzie w oparciu o wskaźniki finansowe i ilościowe. Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą źródła statystyki państwowej (GUS) na poziomie powiatu.

Poza tym bazę tą będą stanowiły informacje i dane otrzymane od: Wydziałów Urzędu Miasta Rzeszowa, Powiatowego Urzędu Pracy, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji, Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej, Zakładu Gazowniczego, Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych oraz od prywatnych przedsiębiorców działających na rewitalizowanym terenie. Częstotliwość pomiaru a także raporty wskaźników ustalone będą w zależności od ich kategorii (produkt, rezultat, oddziaływanie) miesięcznie – kwartalnie – rocznie.

Monitorowanie na etapie robót budowlano – remontowych realizowane będzie poprzez inspektorów nadzoru odpowiednich branż zatrudnionych przez wnioskodawców poszczególnych projektów.

Wskaźnikami oceny monitorowania Programu będą:

- wymierne ilości zmodernizowanych obiektów budowlanych i infrastruktury komunalnej,
- ilość uruchomionych podmiotów gospodarczych,
- ilość stworzonych nowych miejsc pracy,
- ilość oddanych do użytkowania mieszkań,
- ilość infrastruktury turystycznej przygotowanej w ramach programu,
- ilość wspieranych projektów organizacji pozarządowych

SPOSÓB OCENY PROGRAMU REWITALIZACJI.

Ocena Programu rewitalizacji odbywać się będzie:

- przed realizacją programu – (ex-ante),
- na bieżąco w trakcie trwania okresu rewitalizacji (on – going),
- po jego zakończeniu – (ex-post),
- na podstawie określonych wskaźników rzeczowych i osiągniętego wyniku finansowego w odniesieniu do roku bazowego 2003, na podstawie oceny analizy sytuacji społeczno-gospodarczej, środowiskowej oraz równości pomiędzy kobietami i mężczyznami w odniesieniu do szans na rynku pracy.

SPOSOBY INICJOWANIA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY SEKTOREM PUBLICZNYM,
PRYWATNYM I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.

Współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi odbywać się będzie za pomocą mediów : lokalnej prasy i telewizji, strony internetowej, BIP, plakatów, tablicy informacyjnej, informatorów oraz przez organizowanie wspólnych spotkań, szkoleń i wymiany doświadczeń a także zawieranie porozumień dot. wspólnego wykonywania niektórych przedsięwzięć.